

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra dějin a didaktiky dějepisu

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Odsun Němců ze Sušicka
The expulsion of Germans from Sušice district
Bc. Dagmar Lukešová

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Jan Županič, Ph.D.
Studijní program: Učitelství pro střední školy (N7504)
Studijní obor: Dějepis – Základy společenských věd

Odevzdáním této diplomové práce na téma *Odsun Němců ze Sušicka* potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, 9. července 2021

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu diplomové práce panu prof. PhDr. Janu Županičovi, Ph.D. za jeho vstřícnost, ochotu a cenné rady. Také děkuji panu PhDr. Janu Lhotákovi, Ph.D. ze sušického muzea a zaměstnancům Státního okresního archivu Klatovy za pomoc při hledání informačních zdrojů.

ABSTRAKT

Diplomová práce je zaměřena na jednu ze stěžejních událostí, která provázela první poválečné roky v Československu, a sice odsun německých obyvatel. Pozornost je věnována území bývalého okresu Sušice v jihozápadních Čechách, kde žila početná německá menšina. Samotná Sušice byla vždy městem s převážně českým obyvatelstvem a ani nebyla po roce 1938 přičleněna k Německé říši. Hranice se však nacházela těsně za městem a v mnoha obcích spadajících do okresu byl silný germánský vliv. Po roce 1945 to byl právě Okresní národní výbor Sušice a Místní národní výbor Sušice, který řešil otázku vysídlení Němců. Během roku 1946 a počátkem roku 1947 probíhal organizovaný odsun německých obyvatel z této oblasti. Vysídlení proběhlo ve dvanácti hlavních transportech. Na konci čtyřicátých let probíhal ještě tzv. dodatečný odsun. Většina německých obyvatel se usídlila těsně za hranicemi v Bavorsku a bavorských lesích. Šumava v poválečných letech zaznamenala velký úbytek obyvatelstva a vzhledem k tomu, že nešlo o příliš atraktivní oblast z hlediska obživy ani přírodních a povětrnostních podmínek, mnoho vysoko umístěných šumavských obcí zcela zaniklo. Zbytky zaniklých vesnic a osad můžeme pozorovat na mnoha místech šumavských lesů dodnes.

KLÍČOVÁ SLOVA

Odsun Němců, okres Sušice, 1945-1947, poválečné dějiny

ABSTRACT

In this final thesis the author focuses on the transfer of Germans from Czechoslovakian borderlands after World War II. It is considered to be one of the most fundamental incident of post-war period in Czechoslovakia which took place primarily between 1945 and 1947. This work is specifically focused on former Sušice district where used to live a numerous german minority. Although vast majority of Sušice citizens were of Czech origin and after 1938 Sušice was not annexed to German Reich, the border were right behind the town and many villages of the district were significantly German. After 1945, it was the committees of Sušice who were in charge of the expulsion. During two years, but mainly 1946, fourteen transports were sent beyond the borders. Most of the Germans then settled in neighboring Bavaria. Šumava witnessed a massive population decline. In spite of efforts to populate this area again, some villages remained abandoned due to its location and living conditions. We can still see remains of the villages and settlements in the woods of Šumava.

KEYWORDS

Transfer of Germans, Sušice district, 1945-1947, post-war period

Obsah

Úvod	7
1. Odsun Němců z Československa	13
1.1 Myšlenka odsunu	13
1.2 Divoký odsun	16
1.3 Předpoklady k organizovanému odsunu.....	18
1.4 Příprava na odsun.....	19
2. Konec války na Sušicku	21
2.1 Činnost Okresního národního výboru Sušice	23
2.1.1 Referát vyšetřující komise	24
Odsouzení z řad udavačů	25
2.1.2 Zajišťování německého majetku	26
2.1.3 Osídlovací komise	27
3. Odsun Němců ze Sušicka	28
3.1 Sběrné středisko Dlouhá Ves	28
3.1.1 Výběr osob určených k odsunu	29
3.1.2 Pokyny pro odsunované	30
3.2 Postavení vybraných skupin	31
3.2.1 Rakušané	31
3.2.2 Židé	32
3.2.3 Antifašisté	33
3.2.4 Specialisté	34
3.2.5 Duchovní.....	35
3.3 Výjimky	37

3.3.1	Odklad odsunu.....	37
3.3.2	Vynětí z odsunu.....	38
3.3.3	Dobrovolný odsun - odchod.....	40
3.3.4	Národnostně smíšené páry	41
3.4	Organizační změny v průběhu odsunu	43
3.5	Transporty vyslané z okresu Sušice	45
3.6	Ukončení odsunu.....	49
3.7	Dosidlování šumavského pohraničí	51
	Závěr	53
	Seznam používaných zkratk	55
	Seznam použitých informačních zdrojů.....	55
	Seznam příloh	62
	Přílohy	.....

Úvod

Sušice leží na řece Otavě v předhůří Šumavy zhruba třicet kilometrů od německých hranic. V dnešní době je město součástí okresu Klatovy a je obcí s rozšířenou působností, pod kterou spadá dalších třicet obcí. Územní rozsah Sušicka se však v průběhu minulých dvou staletí proměňoval. Od poloviny 19. století se královské město pozdního feudalismu měnilo v moderní město s novou státní správou. Dne 26. června 1849 byla císařem schválena reorganizace veřejné správy a základní územní jednotkou se staly politické okresy.¹ V Čechách tak vzniklo 79 okresů a jedním z nich byl také okres Sušice náležející Plzeňskému kraji. Výjimku tvořily roky 1855 - 1862, kdy bylo zavedeno třináct krajů s vlastními úřady. Nahradily tak krajské vlády, kterých bylo do té doby devět. Sušický okres v této době náležel Píseckému kraji, nicméně význam krajů se oslabil a krajské úřady se ukázaly být neúčelné, a proto byly roku 1862 zrušeny.² Sušice byla od roku 1850 centrem okresního hejtmanství a také jedním ze tří sídel okresního soudu (další bylo v Kašperských Horách a od roku 1873 také v Hartmanicích).³

V tomto období lze na Sušicku sledovat projevy národní emancipace, kterou zde později zastával také právník a spisovatel Josef Ambrož Gabriel, mezi lety 1861-1867 sušický starosta. Jedním z prvních kroků tohoto českého vlastence v nové funkci bylo zavedení češtiny jako hlavního jazyka všech úředních jednání na sušické radnici.⁴ Na Šumavě se také realizovaly četné vlastenecké spolky, například místní odbor Národní jednoty pošumavské (založený roku 1884) se zasadil o založení několika českých škol v německých částech Sušicka.⁵ Tento spolek se věnoval převážně národnostně smíšeným oblastem, ve kterých mohla být ohrožena suverenity Čechů nebo zde hrozila jejich emigrace. Jakousi německou protiváhou Národní jednoty pošumavské byl spolek Böhmerwaldbund, který byl založen také roku 1884 na podporu německého politického, kulturního a společenského života. Zasadil se například o založení německých knihoven, čítáren a jiných kulturních podniků. Rozsah jeho působení byl poměrně

---

¹ HLEDÍKOVÁ Zdeňka a JANÁK, Jan a DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 273.

² KOCOUREK, Ludomír. *Správa v českých zemích a v Československu v letech 1848-2005: historický přehled*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007. s. 19.

³ LHOTÁK, Jan. *Sušice*, Historický atlas měst České republiky, svazek č. 27, Praha: Historický ústav Akademie věd České republiky, 2015. s. 13

⁴ MATYÁŠOVÁ, Jitka. *Josef Ambrož Gabriel (Zakladatel české regionální historiografie na Sušicku)*. Praha, 2006. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Pedagogická fakulta. s. 85.

⁵ LHOTÁK, Jan a PACHNER, Jaroslav a RAZÍM, Vladislav. *Památky města Sušice*. Sušice: Město Sušice, 2012. s. 31.

široký (fungoval v sedmnácti soudních okresech).⁶ Böhmerwaldbund byl velmi aktivní v Kašperských Horách, kde se také třikrát pořádala jeho valná hromada. Nechvalně známá se stala 24. valná hromada, která se konala 5.–7. září roku 1908 a v Kašperských Horách přerostla v protičeské bouře. V kulturním centru Beseda údajně došlo k roztržce mezi německými nacionalisty a jejich příznivci a českými obyvateli obce. V následujících dnech o tomto incidentu začal tisk šířit tendenční zprávy, které situaci ještě vyostřily.⁷ 8. září započaly výtržnosti v podobě strhávání českých nápisů a bití některých českých obyvatel. Došlo dokonce ke smrtelnému zranění německého hostinského, který se pokoušel odzbrojit jednoho z četníků.⁸ Z dnešního pohledu malá epizoda roku 1908 rezonovala i v nadnárodní historiografii v díle amerického historika Pietera M. Judsona, který se událostí zabýval v publikaci *Guardians of the Nation: activists on the language frontiers of imperial Austria*, konkrétně v kapitole *Violence in the village*. Soužití Čechů a Němců bylo ještě do konce 19. století poměrně poklidné a vyrovnané (v soudním okrese Kašperské Hory v roce 1890 žilo 7365 Čechů a 9585 Němců).⁹ Vliv událostí roku 1908 je však považován v dalším vývoji česko-německých vztahů za nezanedbatelný. Z pohledu místního tisku šlo ze strany německých nacionalistů o záměrnou provokaci s cílem poštvat kašperskohorské Němce proti jejich českým sousedům.¹⁰ Ačkoli takové zprávy rozhodně nebyly objektivní, mohly mít bezesporu vliv na smýšlení obyvatel.

Vyhlášení samostatné Československé republiky se v Sušici neslo ve znamení likvidace symbolů Habsburské monarchie. Téměř rok poté, 30. srpna 1919, bylo na schůzi zastupitelstva Sušice usneseno zrušení titulu *královské město* a také odstranění prvků habsburského panství ze znaku města.¹¹ V obcích s převahou obyvatel české národnosti (jakou byla právě Sušice) proběhl 28. říjen klidně a radostně. Problémovější byla situace v pohraničí, kde zůstala většina obyvatel německá a nový státní útvar se zde musel prosazovat za pomoci ozbrojených složek.¹² Již v lednu roku 1918 se němečtí poslanci z Čech vyslovili s požadavkem na ustanovení samostatné provincie Německé Čechy (*Deutschböhmen*). „V nynější velké době, v níž

---

⁶ NIKRMAJER, Leoš. Šumava od poloviny 18. století do roku 1938. In: *Šumava: příroda, historie, život*. Praha: Baset, 2003. s. 379-386. s. 380.

⁷ JUDSON, Pieter M. *Guardians of the nation: activists on the language frontiers of imperial Austria*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 2006. s. 177.

⁸ HORPENIAK, Vladimír. *Šumava očima Vladimíra Horpeniaka*. Plzeň: Starý most, 2014. s. 273.

⁹ NIKRMAJER, Leoš. Šumava od poloviny 18. století do roku 1938. In: *Šumava: příroda, historie, život*. Praha: Baset, 2003. s. 379-386. s. 382.

¹⁰ Viz např. Řádění německožidovských buršáků v šumavském ráji. In: *Šumavan: týdeník pro zábavu a poučení*. Klatovy: Max. Čermák, 12. 9. 1908, ročník 41. sv. 37 s. 1-2.

¹¹ SOKA Klatovy, MěstNV Sušice. *Kronika města Sušice 1915-1925* č. fondu 564, sign. OK 233, s. 16. Dostupné také z: https://www.portafontium.eu/iipimage/30460130/soap-kt_00564_mesto-susice-1915-1925_0100?x=112&y=419&w=446&h=163.

¹² NIKRMAJER, Leoš. Šumava od poloviny 18. století do roku 1938. In: *Šumava: příroda, historie, život*. Praha: Baset, 2003. s. 379-386. s. 384.

*rozhoduje se osud národů a v níž Češi chtějí využití převratných sil válečných, aby rozbili rakousko-uherskou monarchii a dostali dva a půl milionu Němců v Čechách pod jeho československého státu, žádáme my, představitelé německého národa v Čechách, aby byla zřízena samostatná provincie Deutschböhmen se všemi právními přívrastky a zřízením korunní země v rámci císařství rakousko uherského, a to bez jakékoliv závislosti na české části Čech... Německý národ neustane, dokud neprovede konečné osvobození (svých soukmenovců) z nadvlády Čechů a - třeba i násilím - nezabrání zřízení československého státu, v němž by německý národ byl ujařmen... Za tím účelem žádáme ohraničení a sloučení německého území v Čechách a pro toto území všechna ústřední místa, úřady a instituce, které patří korunní zemi.*¹³

Den po vyhlášení samostatného československého státu ustanovili němečtí politikové z Čech rakouskou provincií Deutschböhmen, rozkládající se v severních a západních Čechách, která měla být součástí nového státního útvaru Německé Rakousko.¹⁴ Na území jihozápadních Čech existoval také útvar Šumavská župa (*Böhmerwaldgau*), která byla v listopadu 1918 připojena k provincii Horní Rakousy. Dle vyhlášky německorakouské státní rady z 16. listopadu bylo v Kašperských Horách zřízeno okresní hejtmanství podléhající provizorní zemské vládě v Linci.¹⁵ Mezi čtyřmi nově vzniklými celky (kromě *Deutschböhmen* a *Böhmerwaldgau* také *Sudetenland*, rozkládající se v severní Moravě a Slezsku, a *Kreis Deutsch-Südmähren*, který byl připojen k Dolním Rakousům) však nebyla žádná jednotná správa ani větší organizovanost.¹⁶ Čeští představitelé koncepci Německého Rakouska odmítli, což podpořil i Winston Churchill. Když Národní výbor vyslal na určená centra pohraničních oblastí vojska, bylo jejich ovládnutí už pouhou formalitou, která se obešla bez větších bojů.¹⁷ K *Deutschböhmen* se původně přihlásilo i německé obyvatelstvo v jihozápadních Čechách a na Šumavě. V sušickém politickém okrese bylo potřeba tyto protičeské nálady pacifikovat, a to zejména v jejich hlavním centru v Kašperských Horách.¹⁸ Tyto události sice tvoří pouze malou kapitolu v dějinách Šumavy, jsou však důležité pro vykreslení nálad německé (byť velmi početné) menšiny, které provázely vznik samostatného Československa.

¹³ PEROUTKA, Ferdinand. *Budování státu, I: 1918-1919*. Praha: Lidové noviny, 1991. s. 57-58.

¹⁴ OPOČENSKÝ, Jan. *Zrození našeho státu*. Praha: St. nakl., 1928. s. 165.

¹⁵ SOKA Klatovy, MěstNV Sušice. *Kronika města Sušice 790 – 1900 (1918)*, č.fondu 564, sign. 0K 234, s. 284. Dostupné také z:https://www.portafontium.eu/iipimage/30460131/soap-kt_00564_mesto-susice-1926-1936_1470.

¹⁶ BRÜGEL, Johann Wolfgang, DVOŘÁČEK, Petr, PREČAN, Vilém a KURAL, Václav. *Češi a Němci 1918-1938*. Praha: Academia, 2006. s. 98.

¹⁷ PACNER, Karel. *Osudové okamžiky Československa*. Praha: Themis, 1997. s. 98 – 99.

¹⁸ LHOTÁK, Jan. *Sušice*, Historický atlas měst České republiky, svazek č. 27, Praha: Historický ústav Akademie věd České republiky, 2015. s. 15.

V období první republiky Sušice vzkvétala, jak dokládá mimo jiné i stavební rozmach. Téměř dvacet let, mezi roky 1922–1941, byl starostou města Jan Seitz. Dlouhé trvání úřadu schopného starosty napomohlo ke stabilitě městské samosprávy a celkovému rozvoji města.¹⁹ V šumavské oblasti také posílil český vliv, bylo založeno několik nových škol a nadále aktivní byla Národní jednota pošumavská, která po válce pokračovala ve své činnosti v oblasti kultury a podpory českých škol v německých oblastech.²⁰

Hospodářská krize třicátých let, která zapříčinila prudký nárůst nezaměstnanosti, se nejvíce projevila v pohraničních oblastech. Z celkového počtu 846 000 nezaměstnaných v celé republice tvořili 62 procent Němci. Jihozápad Čech navíc postihla i agrární krize, která se nejvíce projevila v regionech lesního a dřevařského průmyslu. V šumavských okresech byla v této době nezaměstnanost okolo dvaceti procent.²¹ I tyto faktory rozklížily už tak pohnuté vztahy obou národů a vzrůstající německý nacionalismus se brzy začal projevovat v nově vzniklé Sudetoněmecké straně (do roku 1935 *Sudetendeutsche Heimatfront*).

Rok 1938 a události spojené s Mnichovskou dohodou měly velký dopad na sušický okres. Vzhledem ke skutečnosti, že v Sušici byla vždy převaha obyvatel české národnosti, nebylo město zahrnuto do oblasti, která měla být připojena k Německé říši. Hranice odstoupeného území se však nacházela přímo za městem. Tři sousední vesnice, Rok, Vrabčov a Divišov, již spadaly do zabraného území. Toto rozdělení odpovídalo národnostnímu složení obyvatelstva již od třicetileté války, kdy opuštěná místa Šumavy obsadili Němci. Ti obývali převážně jihozápadní polovinu okresu, zatímco v severovýchodní části byla převaha Čechů.²² Přesná hranice nebyla zcela jednoznačná a v prvních letech okupace byla demarkační čára čtyřikrát upravena. Poslední podobu určila rozhraničovací komise na jaře roku 1940.²³ Ze 76 politických obcí zbylo v sušickém okrese po Mnichovské dohodě 50 obcí a území se tak zmenšilo z původní výměry 81 697 ha na 29 536 ha. Obyvatelstvo se snížilo ze 48 995 lidí na 28 115.²⁴

Němečtí obyvatelé většinou připojení pohraničí k Říši přivítali. Například v Kašperských Horách se němečtí radní jako projev díky rozhodli věnovat hrad Kašperk, v té době již zpustlý,

---

¹⁹ LHOTÁK, Jan. *Sušice, Historický atlas měst České republiky*, svazek č. 27, Praha: Historický ústav Akademie věd České republiky, 2015. s. 16.

²⁰ NIKRMAJER, Leoš. Šumava od poloviny 18. století do roku 1938. In: *Šumava: příroda, historie, život*. Praha: Baset, 2003. s. 379-386. s. 385.

²¹ PETRÁŠ, Jiří. Šumava od roku 1938 do roku 1945. In: *Šumava: příroda, historie, život*. Praha: Baset, 2003. s. 387-396. s. 387.

²² GABRIEL, Ambrož. *Královské město Sušice a jeho okolí, aneb, Popis všech v okrese Sušickém ležících měst, městeček, vesnic, kostelů, hradů a tvrzí, všech zemských panství a statků*. Praha : J.A. Gabriel, 1868. s. 22.

²³ HALLA, Václav. *Sušicko za okupace 1939-1945*. Sušice: Spořitelna města Sušice, 1947. s. 17.

²⁴ Tamtéž, s. 17.

Adolfu Hitlerovi.²⁵ Gesto bylo spíše symbolické a těžko říct, zda se darovací listina k Hitlerovi vůbec dostala. Zájmy českého obyvatelstva v pohraničí šly zcela stranou a republika stála před problémem emigrace Čech do vnitrozemí. Týkalo se to hlavně dělníků a živnostníků, kteří nejvíce odcházeli v letech 1938–1939.²⁶

Konec války přivítali občané Sušicka radostně a s úlevou. Protektorát Čechy a Morava byl zrušen a hranice navracena do podoby před podpisem Mnichovské dohody, jak později potvrdil dekret prezidenta republiky z 27. října č. 121/1945 Sb.²⁷ Od prvních poválečných dnů začaly bezpečnostní orgány Národního výboru zatýkat udavače z řad Němců a zrádce z řad Čechů.²⁸ V období od května do konce července 1945 probíhaly tzv. divoké odsuny Němců do Říše. Až poté následoval organizovaný odsun umírněn výsledky Postupimské konference a následným zavedením závazných směrnic, které měly zajistit hladký a spořádaný průběh odsunu. V oblasti Šumavy během první fáze odsunu nedocházelo k takovým násilnostem jako v jiných částech republiky. Obzvláště na severu Čech se situace mnohdy vymykala kontrole a docházelo zde k neřízeným popravám civilistů.²⁹ Přestože na Šumavě k podobným masakrům nedošlo, i zde byla nevráživost vůči Němcům velká a zacházení s nimi bylo mnohdy neméně hrubé. Podle svědectví si často čeští správci pověřeni domovními prohlídkami brali od Němců vše, co se jim hodilo, a přitom se projevovali velmi násilně.³⁰ Organizaci transferu měly primárně na starost Osídlovací úřady v Praze a Bratislavě založené na základě dekretu ze 17. července 1945.³¹ V regionech dále odsun řešily národní výbory a oblastní osídlovací úřadovny za pomoci bezpečnostních složek a dalších místních orgánů.³² Sušický okres spadal pod správu Oblastní osídlovací úřadovny v Českých Budějovicích. Ta měla především dohlížet na přípravu a průběh odsunu a jednotlivé transporty. Dle rozhodnutí ministerstva vnitra z 28. července 1945 měly okresní národní výbory sestavit jmenný soupis všech odsunovaných podle určené kategorizace.³³ Němci byli posíláni nejprve do sběrného střediska (v případě

---

²⁵ JANOUŠKOVEC, Jiří. Majitelé hradu Kašperku, In: *Vlastivědný sborník muzea Šumavy V*. Sušice: Muzeum Šumavy, 2001. s. 3 – 11. s. 7.

²⁶ PETRÁŠ, Jiří. Šumava od roku 1938 do roku 1945. In: *Šumava: příroda, historie, život*. Praha: Baset, 2003. s. 387-396. s. 388.

²⁷ Dekret prezidenta republiky č. 121/1945 Sb. o územní organizaci správy, vykonávané národními výbory.

²⁸ SOKA Klatovy, MěstNV Sušice. *Kronika města Sušice 1943-1947*, č. fondu 564, sign. OK 234, s. 56 Dostupné také z: https://www.portafontium.eu/iipimage/30460133/soap-kt_00564_mesto-susice-1943-1947_0290

²⁹ PETRÁŠ, Jiří. Šumava od roku 1938 do roku 1945. In: *Šumava: příroda, historie, život*. Praha: Baset, 2003. s. 387-396. s. 394.

³⁰ HORPENIAK, Vladimír. Šumava očima Vladimíra Horpeniaka. Plzeň: Starý most, 2014. s. 285.

³¹ Dekret prezidenta republiky č. 27/1945 Sb. o jednotném řízení vnitřního osídlení.

³² STANĚK, Tomáš. *Předpoklady, průběh a důsledky vysídlení Němců z Československa: (1918-1948)*. Ostrava: Amosium servis, 1992. s. 52.

³³ PETRÁŠ, Jiří. Šumava od roku 1938 do roku 1945. In: *Šumava: příroda, historie, život*. Praha: Baset, 2003. s. 387-396. s. 394.

sušického okresu do Dlouhé Vsi), poté do odsuvných středisek a až pak dále za hranice. Hlavní fáze odsunu měla proběhnout během roku 1946, ale dodatečné transfery probíhaly v některých částech republiky až do padesátých let.³⁴ Úbytek obyvatel v pohraničí byl značný. Například v bývalém soudním okrese Kašperské Hory žilo v roce 1939 20 136 obyvatel. V rámci poválečného vysídlení Němců bylo z tohoto okresu ve dvanácti transportech vystěhováno 14 507 z původního množství obyvatel.³⁵

Jedním z největších problémů, které se bezprostředně po odsunu objevily, byl úbytek kvalifikovaných pracovníků, převážně učitelů, lékařů, porodních asistentek a dalších. To byl problém týkající se prakticky celého pohraničí, nicméně pro horské oblasti jihozápadních Čech byl charakteristický naprostý nedostatek obyvatelstva. Dosídlení se nedařilo hlavně v politických okresech Tachov, Horšovský Týn, Domažlice, Klatovy, Sušice, Prachatice, Český Krumlov a Kaplice. V některých oblastech bylo údajně v roce 1947 okolo 75 procent prázdných obytných domů.³⁶ Součástí osídlovacího procesu byl také návrat některých emigrantů. Odsunem Němců a přílivem nových obyvatel tak vznikla (nejen) na Šumavě nová národnostní skladba a s tím i předpoklad zcela nového vývoje celého regionu.³⁷

Cílem předkládané práce je zmapovat odsun Němců z bývalého sušického okresu. Toto téma je již mnohokrát zpracované, zřídka však s důrazem na oblast jihozápadních Čech. Důvodem může být snad to, že zde prakticky neproběhly tzv. divoké odsuny a odsunová akce byla spíše úřední záležitostí. Přestože směrnice a nařízení, kterými se organizovaný odsun řídil, byly jednotné pro celou zemi, Šumava měla svá specifika, která jsem se pokusila v textu zachytit. Součástí práce jsou obrazové přílohy, které lze využít i jako didaktický materiál ve výuce.

---

³⁴ BENEŠ, Zdeněk. *Rozumět dějinám: vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848-1948*. Praha: Gallery, 2002. s. 211.

³⁵ HROPENIAK, Vladimír. *Šumava očima Vladimíra Horpeniaka*. Plzeň: Starý most, 2014. s. 287.

³⁶ SCHOLL-SCHNEIDER, Sarah, SCHNEIDER, Miroslav a SPURNÝ, Matěj. *Sudetské příběhy: vyhnanci, starousedlíci, osídlenci*. Augsburg: Antikomplex, 2010. s. 82.

³⁷ PETRÁŠ, Jiří. Šumava od roku 1938 do roku 1945. In: *Šumava: příroda, historie, život*. Praha: Baset, 2003. s. 387-396. s. 396.

1. Odsun Němců z Československa

1.1 Myšlenka odsunu

Po Mnichovské dohodě začala exilové politiky čím dál tím více zaměstnávat otázka sudetských Němců. Edvard Beneš ve svých pamětech napsal „...až jednou půjde o odstranění Mnichovské dohody a jejích důsledků, bude musit být řešena zásadně a definitivně pro náš stát i otázka menšinová a speciálně otázka našich Němců.“³⁸ Ještě před počátkem války se počítalo spíše s přirozenou redukcí německé menšiny v důsledku korektury hranic a i Benešovy postoje byly v tomto směru spíše opatrné. Aktivně proti vysídlení vystupoval předseda německé sociální demokracie Wenzel Jaksch, který na toto téma vedl několik jednání s Edvardem Benešem. Při jejich první schůzce 3. srpna 1939 Jaksch prosazoval federativní uspořádání republiky. Tento postoj opíral o tzv. čtvrtý plán, který představila československá vláda 5. září 1938. Jaksch apeloval na Beneše, aby přednesl stanovisko o budoucnosti sudetských Němců, ale Beneš byl tou dobou velmi zdrženlivý a odmítl o této věci prozatím rozhodovat.³⁹ To se změnilo po 15. březnu 1939, kdy Německo napadlo Polsko a odstartovalo druhou světovou válku. Tím se postupně připouštěla možnost radikálnějšího zásahu proti německému obyvatelstvu. Požadavek na vysídlení větší části Němců z Československa zastávala například domácí organizace Obrana národa, ale také příslušníci vojenských kruhů v exilu.

V druhé polovině roku 1939 se již z různých stran, domácích i exilových, objevovaly plány na vysídlení Němců z Československa, jednotnou podporu však ještě nezískaly.⁴⁰ Další vývoj otázky byl závislý na tom, jak se budou chovat okupanti a jaká bude situace v československé společnosti. Od konce roku 1940 narůstala nespokojenost ze strany domácího odboje (Ústřední vedení odboje domácího - ÚVOD) a zvětšoval se také tlak na Beneše, který se stále distancoval od možnosti masivního vysídlení německé menšiny. Vedla ho k tomu hlavně nejistota ve stanovisku britské vlády.⁴¹ Roku 1942 Beneš na schůzce s Jakschem a dalšími Němci shrnul nálady československých obyvatel takto: „*U nás z toho (z okupace) vzniká hrozivá touha po pomstě a nejméně, co všichni žádají, je nejen veliká revoluční odveta na konci války, v níž se kde kdo chystá zbavit se násilím našich Němců z Čech a z Moravy bez*

---

³⁸ BENEŠ, Edvard, [K vydání připravila]: Olivová, Věra. *Odsun Němců: výbor z pamětí a projevů doplněný edičními přílohami*. Praha: Společnost Edvarda Beneše, 2000, c1995. s. 13.

³⁹ BRANDES, Detlef a DVORÁČEK, Petr. *Cesta k vyhnání 1938-1945: plány a rozhodnutí o "transferu" Němců z Československa a z Polska*. Praha: Prostor, 2002. s. 27-28.

⁴⁰ STANĚK, Tomáš. *Předpoklady, průběh a důsledky vysídlení Němců z Československa: (1918-1948) : studijní materiál*. Ostrava: Amosium servis, 1992. s. 22-23.

⁴¹ Tamtéž, s. 24.

rozdílu a bez výjimky, nýbrž i definitivní náš rozchod s Němci, jejich transfer do Říše, prostě – konec!“⁴² Je příznačné, že ještě v této době hovořil Beneš o Němcích jako o „našich“. Na jedné straně tak byl Beneš nucen přistupovat na kompromisní řešení, se kterými přicházeli němečtí demokraté, na straně druhé vnímal radikalizaci domácích nálad jako oprávněnou.

V roce 1942 se soustavně řešilo „oduznání“ Mnichovské dohody s britskými představiteli. Obzvláště Beneš vnímal zásadní souvislost mezi zneplatněním dohody a budoucím určením československých hranic, jak vyplývalo z memoranda, které představil počátkem roku 1942. Tento dokument mimo jiné připouštěl územní výměny ve prospěch Německa za účelem výrazného snížení německých obyvatel.⁴³ K značnému posílení protiněmeckých nálad přispěla tzv. heydrichiáda a události, které po ní následovaly (vypálení obcí Lidice a Ležáky a perzekuce českého obyvatelstva). V důsledku těchto událostí, které otrásl veřejným míněním, došlo konečně v srpnu 1942 ze strany Britů k anulaci Mnichovské dohody. V září se přidala také Itálie a Francie.⁴⁴ Tou dobou exilová vláda postupně přerušila a nakonec i ukončila jednání s Jakschovým uskupením (*Treugemeinschaft sudetendeutscher Sozialdemokraten*).⁴⁵

Po těchto událostech byl Beneš podstatně více nakloněný transferu. Na jaře roku 1943 jednal ve Spojených státech s Rooseveltem, který připustil nutnost transferu a odstranění důsledků Mnichova.⁴⁶ V prosinci téhož roku odletěl Beneš do Moskvy, kde sovětským představitelům představil desetibodový plán, který se týkal poválečného vypořádání. Podle něj si vláda vyhrazovala právo na určení národnosti Němců a také na to, kdo bude muset opustit zemi. Německý majetek mohl být konfiskován pro účel zaplacení škod. Počítalo se s obnovením republiky jako národního státu a ve všech obcích mělo být nejméně 67 procent obyvatel české, slovenské nebo ukrajinské národnosti. Německý jazyk měl být co nejvíce potlačen, a to jak na školách, tak úřadech. V neposlední řadě se jednalo o vypracování podrobného plánu transferu, jehož hlavní vlna měla být provedena do dvou let. Přednostně měly být vykázány některé skupiny občanů, které se prokazatelně provinily proti republice (tedy především členové nacistických organizací).⁴⁷ Během jednání s Molotovem Beneš vyložil svůj

---

⁴² BENEŠ, Edvard, [K vydání připravila]: Olivová, Věra. *Odsun Němců: výbor z pamětí a projevů doplněný edičními přílohami*. Praha: Společnost Edvarda Beneše, 2000, c1995. s. 21.

⁴³ KUKLÍK, Jan. *Londýnský exil a obnova československého státu 1938-1945: právní a politické aspekty obnovy Československa z hlediska prozatímního státního zřízení ČSR v emigraci*. Praha: Karolinum, 1998. s. 127.

⁴⁴ STANĚK, Tomáš. *Předpoklady, průběh a důsledky vysídlení Němců z Československa: (1918-1948) : studijní materiál*. Ostrava: Amosium servis, 1992. s. 27.

⁴⁵ STANĚK, Tomáš. *Odsun Němců z Československa 1945-1947*. Praha: Academia, 1991. s. 33.

⁴⁶ BENEŠ, Edvard, [K vydání připravila]: Olivová, Věra. *Odsun Němců: výbor z pamětí a projevů doplněný edičními přílohami*. Praha: Společnost Edvarda Beneše, 2000, c1995. s. 26.

⁴⁷ BENEŠ, Zdeněk a Ministerstvo kultury. *Rozumět dějinám: vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848-1948*. Praha: Gallery, 2002. s. 174.

plán na vysídlení dvou milionů Němců a krátce na to jej představil také Stalinovi. Reakce Sovětů byla veskrze přívětivá a počítalo se tak s jejich podporou.⁴⁸ V Moskvě vedl Beneš rozhovor také s Klementem Gottwaldem, který zdůrazňoval potřebu odlišovat Němce dle antifašistických kritérií.⁴⁹ Stanovisko komunistů k sudetským Němcům se víceméně odvíjelo od Stalinova postoje k transferovému plánu.⁵⁰ Veškeré potřebné souhlasy tak exilová vláda získala a zbývalo jen zapracovat transferový plán do vládního programu.

Během první poloviny roku 1944 vláda vypracovala memorandum pro Spojence, které ve finální podobě předložila 23. listopadu. Tento dokument vysvětloval potřebu vysídlení německé menšiny a též určoval, kteří Němci budou moci v Československu zůstat. Bylo připuštěno ponechání 800 000 Němců pod podmínkou, že budou své děti vychovávat v duchu československé státní příslušnosti, aby došlo k jejich splnutí čs. národem. Memorandum počítalo s tím, že se přibližně 250 000 osob německé národnosti stane válečnou obětí a dalších 500 000 nacistů a henleinovců uprchne svévolně. Zůstat tak mělo přibližně 1 600 000 Němců určených k organizovanému transferu.⁵¹ Z odsunu měli být vyňati všichni aktivní antifašisté. Konfiskace majetku se měla týkat především trestně stíhaných Němců, u vysídlených byla připuštěna možnost odvozu movitého majetku. Takové tedy byly výsledky dlouhého řešení německé otázky československé vlády v exilu. Některé z předkládaných bodů se sice nenaplnily (například omezení konfiskace pouze na provinilé Němce nebo úlevy pro používání německého jazyka pro staré osoby a děti vyrůstající v německém prostředí), ale toto memorandum poskytovalo ucelený program, se kterým se dalo pracovat v mezinárodních debatách.⁵² Pro Beneše bylo v dalším postupu důležité stanovisko Spojenců, které, jak se ukázalo, bylo spíše zdrženlivé. Američané odmítli vyjádřit souhlas s transferem bez dohody všech tří velmocí a Britové zastávali víceméně stejný postoj. Tou dobou Beneš na chvíli připustil možnost dohodnout se se Sověty, aniž by bral ohled na západní velmoci. Ačkoli ještě nebyl schválen konkrétní plán odsunu a názory na jeho provedení se různily, o jeho nutnosti již nikdo nepochyboval.⁵³

---

⁴⁸ STANĚK, Tomáš. *Odsun Němců z Československa 1945-1947*. Praha: Academia, 1991. s. 34.

⁴⁹ BENEŠ, Zdeněk a Ministerstvo kultury. *Rozumět dějinám: vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848-1948*. Praha: Gallery, 2002. s. 174-175.

⁵⁰ STANĚK, Tomáš. *Odsun Němců z Československa 1945-1947*. Praha: Academia, 1991. s. 35.

⁵¹ BRANDES, Detlef a DVOŘÁČEK, Petr. *Cesta k vyhnání 1938-1945: plány a rozhodnutí o "transferu" Němců z Československa a z Polska*. Praha: Prostor, 2002. s. 266-267.

⁵² STANĚK, Tomáš. *Odsun Němců z Československa 1945-1947*. Praha: Academia, 1991. s. 45.

⁵³ STANĚK, Tomáš. *Předpoklady, průběh a důsledky vysídlení Němců z Československa: (1918-1948) : studijní materiál*. Ostrava: Amosium servis, 1992. s. 35.

1.2 Divoký odsun

Německé obyvatelstvo žijící na území Československa v jeho předmnichovské hranici tvořili převážně starousedlíci, kteří měli do října 1938 československé státní občanství. Jejich počet byl zhruba okolo 3,1 milionu.⁵⁴ Určitou část tvořili také uprchlíci, přesídlenci a němečtí Židé. Co se týče vojáků, většinu z nich zastihl konec války za hranicemi Československa.⁵⁵ Přesný počet Němců na československém území je z důvodu zvýšených migračních pohybů v poslední fázi války složité odhadnout, ale přibližoval se pravděpodobně spíše k 3,5 milionu osob.⁵⁶ Nenávist vůči Němcům zasáhla prakticky všechny jejich skupiny a bezprostředně po válce začalo docházet k živelnému a nekompromisnímu vyhánění Němců známému jako divoký odsun. Tato fáze odsunu, či spíše vyhnání, probíhala od prvních poválečných dnů (někde však už před 8. květnem) do srpna 1945.⁵⁷

Protiněmecké nálady byly často podporovány samotnými představiteli státu. Fierlingerova vláda například vyzvala 17. dubna 1945 občany: „*Dejte vyvrít ze svých srdcí živelné nenávisti k německým katanům... Jděte účtovat s Němci za všechna jejich zvěrstva a neznejte slitování s německými vrahy.*“⁵⁸ Prezident Beneš se německou otázkou zabýval dlouhodobě a často veřejně hlásal nutnost vysídlení Němců.⁵⁹ Ve svých projevech také podporoval princip kolektivní viny, když tvrdil, že za nacistické zločiny jsou odpovědni Němci jako celek.⁶⁰ Rovněž komunisté hlasitě volali po okamžitém potrestání Němců a Maďarů.⁶¹ Prosazovali také vyvlastnění majetku všech Němců bez náhrady.⁶² Zásadně postavení německých obyvatel v obnovené republice definoval dekret č. 5/1945 Sb., který označil Němce, Maďary a osoby, které podporovaly okupanty, za státně nespolehlivé.⁶³ Následovala řada opatření, která jim značně znepríjemňovala život. Například museli nosit označení v podobě

---

⁵⁴ STANĚK, Tomáš. *Poválečné "excesy" v českých zemích v roce 1945 a jejich vyšetřování*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky, 2005. s. 13.

⁵⁵ STANĚK, Tomáš. *Odsun Němců z Československa 1945-1947*. Praha: Academia, 1991. s. 53.

⁵⁶ Tamtéž, s. 54.

⁵⁷ BENEŠ, Zdeněk. *Rozumět dějinám: vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848-1948*. Praha: Gallery, 2002. s. 204.

⁵⁸ KAPLAN, Karel. *Pravda o Československu 1945-1948*. Praha: Panorama, 1990. s. 138.

⁵⁹ Viz např. BENEŠ, Edvard, [K vydání připravila]: Olivová, Věra. *Odsun Němců: výbor z pamětí a projevů doplněný edičními přílohami*. Praha: Společnost Edvarda Beneše, 2000, c1995. s. 62.

⁶⁰ Viz např. STANĚK, Tomáš. *Odsun Němců z Československa 1945-1947*. Praha: Academia, 1991. s. 58.

⁶¹ KAPLAN, Karel. *Pravda o Československu 1945-1948*. Praha: Panorama, 1990. s. 138.

⁶² STANĚK, Tomáš. *Odsun Němců z Československa 1945-1947*. Praha: Academia, 1991. s. 57.

⁶³ Dekret presidenta republiky č. 5/1945 Sb. o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nespolehlivosti a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů.

bílé pásky s písmenem N, byli zbaveni volebního práva a nesměli pracovat ve veřejných službách.⁶⁴

Do Postupimské konference bylo v rámci divokého odsunu vysídleno zhruba 450 000 osob a to zejména československou armádou, partyzánskými divizemi či různými revolučními formacemi.⁶⁵ Silné protiněmecké nálady, které se prohlubovaly od Mnichovské dohody, ale také oficiální vládní politika, jež usilovala o co nejrychlejší odsun co největší části Němců, zapříčinily četné masakry prováděné z vůlí lidu. Němci byli během divokého odsunu vysídleni především do sovětské okupační zóny. Sovětské vedení postup československé vlády víceméně podporovalo (nebo přinejmenším nemělo snahu odsunu bránit).⁶⁶ Obecně se také dá říci, že k největším násilnostem a masakrům docházelo v těch částech republiky, kde byla přítomná sovětská armáda.

Odlišná byla situace v západních Čechách, které obsadila americká armáda. Tato pohraniční oblast byla vymezena demarkační čarou, která vedla mezi Karlovými Vary, Plzní a Českými Budějovicemi. Britové a Američané v zásadě odmítali odsun, dokud nebude schválen velmocemi.⁶⁷ Dle týdeníku *Obzory* se jeden z přítomných Američanů vyjádřil slovy: „*my Američané jsme nešli do války proto, aby Češi, třeba ve spravedlivém hněvu, dělali nové Buchenwaldy*“. Reagoval tím na stížnosti ze strany některých Čechů, kteří se domnívali, že američtí vojáci Němcům nadřezují a Angličané brání odsunu.⁶⁸ K odsunu větší části Němců bylo zapotřebí uzavřít dohodu s okupačním úřadem velmoci, která spravovala dané pásmo. V americké okupační zóně byl ujednáán příjem jednoho tisíce osob denně, ale již koncem května Američané odmítali dohodu dodržovat.⁶⁹ Masovému odsunu německého obyvatelstva s výjimkou říšskoněmeckých příslušníků bránili Američané uzavíráním hranic.⁷⁰ Oproti sovětské zóně, kde docházelo od prvních měsíců k masovým odsunům, v americké zóně setrval velký počet sudetských Němců, válečných zajatců i uprchlíků ze Slezska. Nastalé situace využili komunisté, kteří tvrdili, že o české zájmy se starají jen Rusové.⁷¹

---

⁶⁴ BENEŠ, Zdeněk. *Rozumět dějinám: vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848-1948*. Praha: Gallery, 2002. s. 205.

⁶⁵ BRANDES, Detlef a DVOŘÁČEK, Petr. *Cesta k vyhnání 1938-1945: plány a rozhodnutí o "transferu" Němců z Československa a z Polska*. Praha: Prostor, 2002. s. 333.

⁶⁶ Tamtéž, s. 334.

⁶⁷ KAPLAN, Karel. *Pravda o Československu 1945-1948*. Praha: Panorama, 1990. s. 143.

⁶⁸ *Obzory: týdeník pro politiku a kulturu*. V Praze: Lidová demokracie, 15. 9. 1945, ročník 1, sv. 4. s. 52.

⁶⁹ KAPLAN, Karel. *Pravda o Československu 1945-1948*. Praha: Panorama, 1990. s. 143.

⁷⁰ STANĚK, Tomáš. *Perzekuce 1945: perzekuce tzv. státně nespolehlivého obyvatelstva v českých zemích (mimo tábory a věznice) v květnu - srpnu 1945*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1996. s. 24.

⁷¹ BRANDES, Detlef a DVOŘÁČEK, Petr. *Cesta k vyhnání 1938-1945: plány a rozhodnutí o "transferu" Němců z Československa a z Polska*. Praha: Prostor, 2002. s. 335.

1.3 Předpoklady k organizovanému odsunu

Po tzv. divokých odsunech, které se odehrávaly bezprostředně po skončení války v některých částech republiky, bylo potřeba odsun zorganizovat, zavést závazné směrnice a zamezit nehumánním násilnostem, ke kterým docházelo často spontánně a z vůlí lidu. O možnosti ponechání Němců v Československu nemohla být řeč, protože „*Němci se v této válce – a především naši Němci – ukázali mravně a charakterově takovými, že jejich společné žití s Čechy v témže státě je dnes naprosto nemožné.*“⁷², jak prezident Beneš opakovaně zdůrazňoval. Organizovaný odsun měl probíhat od podzimu 1945 do jara 1947. Ve skutečnosti i poté probíhaly menší, dodatečné odsuny.⁷³ Pro umožnění právně zakotveného odsunu byly zásadní dvě události. První byl programový dokument první vlády po druhé světové válce, známý jako Košický vládní program z 5. dubna 1945, resp. ustanovení jeho VIII. kapitoly. Ta určila rámcová pravidla pro řešení německé otázky, konkrétní postup ale nezakotvovala. Poměrně důležitý však byl bod o zrušení československého státního občanství všem Němcům a Maďarům, kteří jej získali až po roce 1938. Výjimku tvořili občané, kteří byli prokazatelně antinacisté, antifašisté nebo jinak aktivně bojovali za obnovu Československa.⁷⁴ Zrušení státního občanství bylo uzákoněno 2. srpna dekretem prezidenta republiky č. 33/45 Sb.⁷⁵

Druhým významným faktorem v celém procesu byla konference v Postupimi probíhající od 17. července do 2. srpna 1945, kde spojenci požadavek na odsun schválili. Často se mylně uvádí, že československá vláda jen vykonávalo rozhodnutí vzešlá z Postupimské konference, tato interpretace by však byla poněkud zavádějící a alibistická. Zaprvé k odsunu Němců docházelo již předtím a zadruhé projednání „německé otázky“ na konferenci proběhlo na přímou žádost prezidenta Beneše,⁷⁶ přičemž sovětská strana se tímto problémem nechtěla příliš zabývat a Britové opakovaně vyslovili nesouhlas s transferem takového množství obyvatel do svého okupačního pásma.⁷⁷ Faktem zůstává, že západní mocnosti nemohly masovým transferům zabránit, jak později napsal Truman americkému ministru zahraničních věcí Byrnesovi „*v Postupimi jsme byli postaveni před hotovou věc a okolnostmi přinuceni souhlasit.*“

---

⁷² BENEŠ, Edvard, [K vydání připravila]: Olivová, Věra. *Odsun Němců: výbor z pamětí a projevů doplněný edičními přílohami*. Praha: Společnost Edvarda Beneše, 2000, c1995. s. 61.

⁷³ BENEŠ, Zdeněk. *Rozumět dějinám: vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848-1948*. Praha: Gallery, 2002. s. 211.

⁷⁴ Košický vládní program: program nové čs. vlády Národní fronty Čechů a Slováků. Praha: Svoboda, 1984. s. 20 – 21.

⁷⁵ Ústavní dekret prezidenta republiky č. 33/1945 Sb. o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské.

⁷⁶ CHURANĚ, Milan. *Postupim a Československo: mýtus a skutečnost*. Praha: Libri, 2001. s. 66.

⁷⁷ Tamtéž, s. 67.

*Byl to svévolný akt násilí.*⁷⁸ Větší zájem měly mocnosti spíše na tom, aby Sovětský svaz neovládl celou střední Evropu. Svým konečným souhlasem se tak spíše snažily podpořit suverenitu polských a československých politiků.⁷⁹ V závěrečném ustanovení konference se kladl důraz na to, aby jakýkoli odsun Němců z Polska, Maďarska a Československa proběhl humánně a organizovaně.⁸⁰ Současné také mělo být zastaveno hromadné vysídlování, dokud se nevytvoří systematický plán pro organizovaný odsun. Spojenecká kontrolní rada měla zajistit konzistentní rozdělení odsunovaných do okupačních pásem.⁸¹ Výsledky Postupimské konference a dekret prezidenta republiky č. 33/45 Sb.⁸² tvořily rámcové podmínky pro další postup.

1.4 Příprava na odsun

Pro realizaci odsunu bylo potřeba zajistit legislativní, administrativní, institucionální a technické podmínky.⁸³ Na konci července roku 1945 vydalo ministerstvo vnitra směrnici, podle které měli být Němci rozřazeni do osmi kategorií: 1. okupanti, kteří se do Čech přistěhovali až po 1. říjnu 1938; 2. provinilci, pokud již nebyli zadrženi; 3. bývalí veřejní zaměstnanci, kteří se po skončení války stali nezaměstnanými; 4. zemědělci; 5. majitelé podniků a živností; 6. příslušníci svobodných povolání; 7. dělníci; 8. ostatní.⁸⁴

14. prosince 1945 byla vládou schválena ústřední *Směrnice k provádění soustavného odsunu Němců*, kterou vydalo ministerstvo vnitra. Šlo o osmistránkový závazný dokument obsahující pokyny pro všechny orgány, které se měly na odsunu podílet. Plány odsunu měly vypracovat jednotlivé osídlovací úřady a schválit Ústřední komise pro vnitřní osídlení. Dalším postupem v regionech byly pověřeny okresní národní výbory (dále ONV) ve spolupráci s místními národními výbory (dále MNV), bezpečnostními složkami, úřady ochrany práce, oblastními osídlovacími úřadovny a orgány pověřenými prováděním zemědělského osídlení. Výběr osob určených k odsunu měly provádět orgány ministerstva vnitra a konečný odsun za

---

⁷⁸ *Střední Evropa: revue pro středoevropskou kulturu a politiku*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku (I.S.E.), 1990, sv. 17 s. 77.

⁷⁹ CHURAN, Milan. *Postupim a Československo: mýtus a skutečnost*. Praha: Libri, 2001. s. 73.

⁸⁰ BENEŠ, Edvard, [K vydání připravila]: Olivová, Věra. *Odsun Němců: výbor z pamětí a projevů doplněný edičními přílohami*. Praha: Společnost Edvarda Beneše, 2000, c1995. s. 113.

⁸¹ STANĚK, Tomáš. *Odsun Němců z Československa 1945-1947*. Praha: Academia, 1991. s. 92.

⁸² Dekret č. 33/1945 Sb., pozn. 59.

⁸³ STANĚK, Tomáš. *Předpoklady, průběh a důsledky vysídlení Němců z Československa: (1918-1948)*. Ostrava: Amosium servis, 1992. s. 51.

⁸⁴ BENEŠ, Zdeněk. *Rozumět dějinám: vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848-1948*. Praha: Gallery, 2002. s. 207 – 208.

hranice po technické stránce měla zajistit československá vojenská správa.⁸⁵ Výše zmíněnou směrnicí zanikala veškerá opatření, kterými se dosud vysídlování (nebo spíše vyhánění) řídilo, a i v tomto dokumentu byl zanesen požadavek na spořádaný a humánní odsun.⁸⁶

Pro plynulý průběh odsunu měly být osoby k němu určené postupně dopraveny do sběrných středisek, kde měly strávit jen nezbytně dlouhou dobu, než budou moci být přepraveny do odsuvných středisek u hranic a poté za hranice.⁸⁷ V sušickém okrese bylo zřízeno sběrné středisko v Dlouhé Vsi. Příslušné ONV měly osobám soustředěným ve sběrném středisku zajistit přiměřené ubytování a stravování. Směrnice dále určovala, jaké skupiny obyvatel jsou z odsunu vyňaty. Jednalo se o české občany, kteří se nátlakem přihlásili k německé národnosti, a kteří získali osvědčení o národní spolehlivosti. Dále se odsun nevztahoval na německé příslušníky československých vojenských jednotek. Vyňaty také měly být osoby žijící ve smíšeném manželství a Němci, kteří se během okupace přihlásili za Čechy nebo Slováky a bylo jim vydáno osvědčení o československém státním občanství. Nakonec němečtí odborníci a tzv. specialisté, na nichž závisel provoz důležitých podniků, směli být odsunuti jen podle zvláštních směrnic.⁸⁸ ONV měly sestavit jmenné seznamy odsunovaných a zajistit osoby pověřené vedením transportů, prohlídkami zavazadel a zdravotním dozorem. Dále měly ONV ustanovit komisi, která zajistí majetek odebraný Němcům během prohlídek, opatřit dopravní prostředky a vydat vyrozumění odsunovaným, které bude obsahovat, kam se mají osoby určené k odsunu dostavit, co si mohou vzít s sebou (zakázány byly jakékoli cennosti), jak mají uzavřít své dosavadní obydlí a co mají odevzdat na shromaždišti.⁸⁹ Směrnice v poslední části určovala, jak bude naloženo s majetkem odsunutých osob a jak by měl proběhnout přesun ze sběrných středisek do odsuvných středisek.⁹⁰ Příprava odsunu trvala až do konce roku 1945 a v plánu bylo vysídlit z Československa 2 500 000 osob německé národnosti v průběhu jednoho roku.⁹¹

---

⁸⁵ SOKA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Výnos ministerstva vnitra č. j. B 300/1990, Směrnice k provádění soustavného odsunu (transferu) Němců z území Československé republiky. s. 1.

⁸⁶ STANĚK, Tomáš. *Předpoklady, průběh a důsledky vysídlení Němců z Československa: (1918-1948)*. Ostrava: Amosium servis, 1992. s. 52.

⁸⁷ SOKA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Výnos ministerstva vnitra č. j. B 300/1990, Směrnice k provádění soustavného odsunu (transferu) Němců z území Československé republiky s. 2.

⁸⁸ SOKA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Výnos ministerstva vnitra č. j. B 300/1990, Směrnice k provádění soustavného odsunu (transferu) Němců z území Československé republiky. s. 2-3.

⁸⁹ SOKA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Výnos ministerstva vnitra č. j. B 300/1990, Směrnice k provádění soustavného odsunu (transferu) Němců z území Československé republiky. s. 5.

⁹⁰ Tamtéž, s. 7-8.

⁹¹ BENEŠ, Zdeněk. *Rozumět dějinám: vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848-1948*. Praha: Gallery, 2002. s. 211.

2. Konec války na Sušicku

V posledních měsících války se sušický okres potýkal s přílivem uprchlíků z východu. Běžně byli němečtí uprchlíci umísťováni do škol, což značně komplikovalo výuku. Ve většině obcí se školy musely vyklidit a žáci se učili na provizorním místě nebo výuka odpadla. V Sušici byly vlivem válečné situace vánoční prázdniny prodlouženy až do 4. dubna 1945. V lednu bylo nařízeno vyklidit budovu obecné školy a od počátku února zde byli ubytováni uprchlíci.⁹² Podobně tomu bylo i v dalších obcích sušického okresu. Například v Žichovicích byla v lednu nahlášena skupina uprchlíků z Ratibořska, kteří měli být ubytováni v místní škole. Krátce poté se v kronice uvádí, že ve všech okolních obcích se nachází mnoho uprchlíků, zejména žen a dětí, a výuka je pozastavena.⁹³ Do Hartmanic přišlo asi 1750 uprchlíků ze Slezska a v dubnu se zde začínali objevovat i zajatci, převážně Francouzi.⁹⁴ Na sklonku války se oblast jižních a jihozápadních Čech stala také svědkem několika pochodů smrti. Ty byly součástí centrálně plánovaného projektu ARLZ⁹⁵ a cílem těchto transportů měla být evakuace koncentračních táborů a zahlazení stop po masovém vyhlazování. Kromě sovětských zajatců se pochodů zúčastnili také Srbové, Francouzi, Poláci, Rumuni a mnoho dalších.⁹⁶ V dubnu 1945 procházel Hartmanicemi transport asi 500 politických vězenkyň, které šly z Helmbrechtu do Volar. Šlo převážně o židovky polské, maďarské, české a slovenské národnosti. V Hořejším Krušci u Hartmanic, kde transport nocoval, dvanáct z těchto žen zemřelo hladem a oslabením. Těla žen byla pohřbena na zdejším vojenském hřbitově. Do Volar došlo ve značně zuboženém stavu jen něco okolo 50 z těchto žen.⁹⁷

Čím dál častěji se během jarních měsíců nad Šumavou ozývaly spojenecké letouny. Okres Sušice, stejně jako celý Plzeňský kraj, spadal dle demarkační linie do prostoru působení americké armády. Tato hranice vedla mezi městy Karlovy Vary, Plzeň a České Budějovice. Nejčastěji nad šumavským regionem přelétaly stroje 15. United States Army Air Force. Tato poloha poskytovala dobrý orientační bod i pro nálet na České Budějovice, ke kterému došlo 23. a 24. března 1945.⁹⁸ Letecké nálety byly v Sušici ohlašovány sirénami několikrát za den

---

⁹² SOKA Klatovy, MěstNV Sušice. *Kronika města Sušice 1943-1947*, s. 45.

⁹³ SOKA Klatovy, Škola Žichovice. *Kronika obecné školy Žichovice*, č. fondu 1425, s. 24-25.

⁹⁴ SOKA Klatovy, MNV Hartmanice. *Kronika obce Hartmanice 1945-1953*, č. fondu 60, s. 34.

⁹⁵ Auflockerung (uvolnění), Räumung (vyklizení), Lähmung (ochromení), Zerstörung (zničení). Plán vycházel z taktiky tzv. spálené země.

⁹⁶ PETRÁŠ, Jiří. Šumava od roku 1938 do roku 1945. In: *Šumava: příroda, historie, život*. Praha: Baset, 2003. s. 387-396. s. 390.

⁹⁷ SOKA Klatovy, MNV Hartmanice. *Kronika obce Hartmanice 1945-1953*, č. fondu 60, s. 34-35.

⁹⁸ PETRÁŠ, Jiří. Šumava od roku 1938 do roku 1945. In: *Šumava: příroda, historie, život*. Praha: Baset, 2003. s. 387-396. s. 391.

i v noci, což opět komplikovalo školní výuku, která musela být nakonec pozastavena.⁹⁹ Sušičtí občané však těmto zvukům naslouchali s nadějí a vyhlídkou konce války. Také zprávy o postupu Rudé armády se rychle šířily. V polovině dubna už bylo občanům jasné, že se válka chýlí ke konci. Tomu nasvědčovalo i velké množství Němců, kteří prchali přes Šumavu do Bavorska.¹⁰⁰

Od začátku roku 1945 se nad regionem začala objevovat hloubková letadla. V Klatovech je podle zápisů v kronice bylo možné spatřit už od února a v březnu pak prakticky denně.¹⁰¹ Jejich úkolem bylo především ochromit pozemní dopravu a cílem útoků byly hlavně parní kotle lokomotiv (odtud přezdívka *kotláři*). Označení *hloubkaři* poukazovalo na způsob jejich letu – z výšky letadla prudce sestoupila, aby o sobě dala vědět a strojvedoucí mohl zastavit vlak. Pokud v něm nebyli vojáci chystající se opětovat střelbu, nechali letci pasažéry vystoupit a odebrat se do bezpečí. Poté zaútočili na vlak, který byl obvykle zcela zničen, a bylo nutné jej odstavit, což způsobilo značné komplikace v dopravě.¹⁰² Ne vždy však hloubkaři postupovali podle tohoto scénáře. Na svědomí měli i několik nevinných životů, o čemž svědčí tragická událost z 26. dubna 1945. Toho dne byl vypraven vlak více než čtyřiceti německých žáků s učiteli z Horažďovic do Sušice, odkud měli být dále přemístěni do Bavorska. Plzeňské ředitelství drah sice vydalo 22. dubna z důvodu nebezpečí ze strany hloubkových letců zákaz jízdy vlakem za dne, ale velitelé německých transportů a evakuačních vlaků na to obvykle nedbali. Osudového dne se vlak s dětmi nacházel u obce Čepice, když byl napaden čtyřmi hloubkaři. Vlak zastavil a děti se pokusily zachránit útekem do lesa, ale na místě jich bylo čtrnáct zastřeleno a dalších 27 raněno. Některé z nich byly převezeny do nemocnice, kde dalších osm dětí zemřelo.¹⁰³ Devět z těchto dětí a dva učitelé mají dodnes hrob a pamětní desku na sušickém hřbitově.

V Sušici začalo v květnových dnech roku 1945 panovat všeobecné nadšení, jak dokládá i záznam z kroniky „*po šesti letech otroctví a utrpení, počali jsme volně dýchat a žít.*“¹⁰⁴ Když se 5. května do Sušice dostala zpráva o osvobození hlavního města, vydal se revoluční Národní výbor „*žijící dosud v podzemí*“ do hotelu Svatobor, kde předseda výboru oznámil veliteli německé posádky, že se Národní výbor ujímá správy okresu.¹⁰⁵ Němci již neměli možnost

---

⁹⁹ SOkA Klatovy, MěstNV Sušice. *Kronika města Sušice 1943-1947*, s. 46.

¹⁰⁰ SOkA Klatovy, MěstNV Sušice. *Kronika města Sušice 1943-1947*, s. 52.

¹⁰¹ SOkA Klatovy, AM Klatovy. *Kronika města Klatovy 1905-1956*. s. 335.

¹⁰² HALLA, Václav. *Sušicko za okupace 1939-1945*. Sušice: Spořitelna města Sušice, 1947. s. 95.

¹⁰³ HALLA, Václav. *Sušicko za okupace 1939-1945*. Sušice: Spořitelna města Sušice, 1947. s. 96.; srov. SOkA Klatovy, MěstNV Sušice. *Kronika města Sušice 1943-1947*, s. 53.

¹⁰⁴ SOkA Klatovy, MěstNV Sušice. *Kronika města Sušice 1943-1947*, s. 55.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 54.

protestovat a výbor se následně odebral na radnici, kde rozhlasem sdělil občanům, že se ujímá správy města.¹⁰⁶ 6. května kolem jedné hodiny odpolední dorazil na sušické náměstí první tank čtvrté pancéřové divize armády Spojených států amerických.¹⁰⁷ Tato divize dále pokračovala do Horažďovic, Blatné a Rožmitálu pod Třemšínem. Američané většinou nenaráželi na větší odpor, občas však docházelo k lokálním bojům. Problematická byla například situace u Javorné (dříve Zejbiš), kde se jeden z útvarů setkal se silným odporem německých vojáků.¹⁰⁸ Takové incidenty byly spíše ojedinělé a i ve většinově německých obcích, jako byly například Kašperské Hory, proběhl konec války poklidně.¹⁰⁹

2.1 Činnost Okresního národního výboru Sušice

Uspořádání nových poměrů měly primárně na starost národní výbory. Prezident Beneš je však považoval za prozatímní instituce, které v budoucnu nahradí jiné orgány. V tom se rozcházel s komunisty a sociálními demokraty, kteří národní výbory považovaly za trvalý základ nové struktury práva.¹¹⁰ Prvním závazným dokumentem byl ústavní dekret prezidenta republiky č. 18/1944 Sb., který stanovil, že na osvobozeném území Československé republiky mají být na základě voleb ustanoveny místní, okresní a zemské národní výbory, jakožto prozatímní orgány veřejné správy.¹¹¹ Revoluční národní výbory, jak byly původně nazývány, vznikaly různými způsoby a často poměrně neformálně. Některé fungovaly již během okupace v ilegilitě. Jejich zřízením zanikaly dosavadní obecní, okresní a zemské orgány. Obce, okresy a země nadále existovaly jako samosprávné korporace.¹¹² Hlavním orgánem bylo plénum, které volilo další orgány, především radu.¹¹³ Předsedou ONV Sušice se stal Josef Jirout (za Československou sociální demokracii), který již v červnu svou funkci přenechal Františku

---

¹⁰⁶ SOkA Klatovy, MěstNV Sušice. *Kronika města Sušice 1943-1947*, s. 55

¹⁰⁷ REBSTÖCK, Radovan. *Sušice 1938-1945: okupace a osvobození*. Sušice: Radovan Rebstöck, 2005. s. 4.

¹⁰⁸ PETRÁŠ, Jiří. Šumava od roku 1938 do roku 1945. In: *Šumava: příroda, historie, život*. Praha: Baset, 2003. s. 387-396. s. 391.

¹⁰⁹ SOkA Klatovy, MěstNV Kašperské Hory. *Kronika Kašperkých Hor 1945-1971*. č. fondu 96, sign. OK 275. s. 41.

¹¹⁰ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, JANÁK, Jan a DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 443.

¹¹¹ Ústavní dekret prezidenta republiky ze dne 4. prosince 1944, č. 18 Úř. věst. čsl., o národních výborech a prozatímním Národním shromáždění.

¹¹² HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, JANÁK, Jan a DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 444.

¹¹³ Tamtéž.

Šindelářovi.¹¹⁴ ONV Sušice měl 24 členů rozdělených do patnácti odborů.¹¹⁵ Kromě zajišťování běžných úkonů, které měly doposud na starost orgány obecní správy, byla hlavní náplní národních výborů konfiskace německého majetku dle dekretů prezidenta republiky č. 12/45 Sb.¹¹⁶ a č. 108/45 Sb.,¹¹⁷ poté odsun německého obyvatelstva dle ústavního dekretu č. 33/45 Sb.¹¹⁸ a i následné osídlování pohraničí novými obyvateli. Jedním z prvních kroků ONV bylo obsazení pohraničí Národní stráží, které započalo 23. května. Obsazeny byly Kašperské Hory, Rejštejn, Hartmanice a Dlouhá Ves a byla zde převzata správa města.¹¹⁹ Náplň práce jednotlivých odborů se dá vyčíst ze zpráv o činnosti odborů, které podávali jejich referenti Okresnímu národnímu výboru. O některých odborech se podrobněji zmiňuji dále. Jejich aktivity se často prolínaly a docházelo ke vzájemné pomoci převážně z důvodu nedostatku zaměstnanců jednotlivých odborů.

2.1.1 Referát vyšetřující komise

Vyšetřovací výbor ONV měl za úkol vyšetřování trestných činů obyvatel české a německé národnosti. Skládal se z bývalých politických vězňů a členů SNB a jejich cílem byla „úplná očista našeho okresu od zrádců, vlajkařů a kolaborantů“.¹²⁰ Předsedou tohoto referátu se stal Ferdinand Prantl, který se aktivně podílel na ilegální činnosti na Sušicku během okupace. Pomáhal iniciovat protest proti okupantům dne 17. října 1939, roznášel letáky informující o činnosti exilové vlády a sledoval organizátory Henleinovy strany na Sušicku a činnost osob, které nějakým způsobem pomáhaly nacismu.¹²¹ Tato tajná organizace v čele se Stanislavem Panošem byla v říjnu 1941 vyzrazena a Ferdinand Prantl byl 9. listopadu téhož roku zatčen. Ve svých vzpomínkách líčí způsoby výslechů a mučení, kterým byl v následujících letech podroben nejprve ve věznici v Klatovech, od května 1942 na plzeňských Borech a později také

---

¹¹⁴SOKA Klatovy, MěstNV Sušice. *Kronika města Sušice 1943-1947*, č. fondu 564, sign. OK 234, s. 66, Dostupné také z: https://www.portafontium.eu/iipimage/30460133/soap-kt_00564_mesto-susice-1943-1947_0340?x=44&y=354&w=634&h=232.

¹¹⁵SOKA Klatovy, MěstNV Sušice. *Kronika města Sušice 1943-1947*, č. fondu 564, sign. OK 234, s. 57, Dostupné také z: https://www.portafontium.eu/iipimage/30460133/soap-kt_00564_mesto-susice-1943-1947_0290?x=474&y=376&w=528&h=193.

¹¹⁶Dekret prezidenta republiky č. 12/1945 Sb. o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa.

¹¹⁷Dekret prezidenta republiky č. 108/1945 Sb. o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy.

¹¹⁸Ústavní dekret prezidenta republiky č. 33/1945 Sb. o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské.

¹¹⁹SOKA Klatovy, MěstNV Sušice. *Kronika města Sušice 1943-1947*, č. fondu 564, sign. OK 234, s. 71, Dostupné také z: https://www.portafontium.eu/iipimage/30460133/soap-kt_00564_mesto-susice-1943-1947_0360?x=481&y=411&w=634&h=232.

¹²⁰SOKA Klatov. ONV Sušice. Inv. č. 1. Zpráva o činnosti Vyšetřující komise ONV v Sušici ze 4. 9. 1945.

¹²¹HALLA, Václav. *Sušicko za okupace 1939-1945*. Sušice: Spořitelna města Sušice, 1947. s. 63

na Pankráci a v Norimberku.¹²² 13. července 1943 byl Prantl propuštěn a poté se ještě zapojil do odbojové organizace, po zkušenostech s vězněním se však většina jeho spolupracovníků bála v činnosti pokračovat. Při sestavování okresního národního výboru byl Prantl zvolen předsedou vyšetřující komise. To pro něj znamenalo jisté zadostiučinění a hned 6. května, když do Sušice začaly přijíždět americké tanky, se spolu s dalšími členy komise a příslušníky SNB ujal zatýkání Němců a sušických kolaborantů.¹²³ Vyšetřovací komise vyzývala občany, aby písemně předali jakákoli obvinění a svědectví proti Němcům, kteří během války napomáhali nacismu. Výjimkou nebylo ani stíhání českých obyvatel, často udavačů, kteří byli sušickým obyvatelům trnem v oku v době okupace. Jen do 7. května bylo do věznice přivedeno 21 mužů a čtyři ženy.¹²⁴ Na schůzi ONV podala vyšetřující komise zprávu o své činnosti od 6. května do 31. srpna 1945.¹²⁵ Za tuto dobu podle zprávy prošlo věznicí celkem 480 delikventů. Zadržení, kteří čekali na soud, byli posíláni na zemědělské nebo jiné práce. Vyšetřování zajatých byl velmi zdlouhavý proces a to jak z důvodu nedostatečného počtu členů vyšetřující komise, tak také nedostatku vhodných prostor.¹²⁶ Samostatná činnost vyšetřující komise ONV byla ukončena 30. dubna 1946 a podle své závěrečné zprávy komise prošetřila 668 trestních spisů, týkajících se 838 osob, z toho 616 Němců, 215 Čechů, pět Slováků a dvou Rusů.¹²⁷

Odsouzení z řad udavačů

V září 1945 byl ustanoven mimořádný lidový soud v Klatovech, kam byl Ferdinand Prantl jmenován jako soudce z lidu. Zde byli souzeni mimo jiné sušičtí zrádci a udavači a několik z nich bylo veřejně popraveno. Mezi prvními odsouzenými byla Rosalie Hošťálková a Anna Šebestová.¹²⁸ Druhá zmíněná byla spojená mimo jiné s popravou mladých studentů, o které se zmiňuje sušická kronika na více místech. Dne 14. června 1942, v souvislosti s úmrtím říšského protektora Reinharda Heydricha, probíhaly v Sušici rozsáhlé domovní prohlídky.¹²⁹ Na udání Anny Šebestové došlo na ulici k zadržení a následnému vyslýchání a pravděpodobně i mučení čtyř studentů gestapem. Nakonec byli dne 22. června 1942 dva z nich, Vladimír

---

¹²² HALLA, Václav. *Sušicko za okupace 1939-1945*. Sušice: Spořitelna města Sušice, 1947. s. 64-67.

¹²³ Tamtéž, s. 69.

¹²⁴ SOkA Klatovy, MěstNV Sušice. *Kronika města Sušice 1943-1947*, č. fondu 564, sign. OK 234, s. 59 Dostupné také z: https://www.portafontium.eu/iipimage/30460133/soap-kt_00564_mesto-susice-1943-1947_0300.

¹²⁵ SOkA Klatov. ONV Sušice. Inv. č. 1. Zpráva o činnosti Vyšetřující komise ONV v Sušici ze 4. 9. 1945.

¹²⁶ SOkA Klatov. ONV Sušice. Inv. č. 1. Zpráva o činnosti Vyšetřující komise ONV v Sušici z 4.9.1945.

¹²⁷ HALLA, Václav. *Sušicko za okupace 1939-1945*. Sušice: Spořitelna města Sušice, 1947. s. 70.

¹²⁸ SOkA Klatovy, MěstNV Sušice. *Kronika města Sušice 1943-1947*, č. fondu 564, sign. OK 234, s. 59 Dostupné také z: https://www.portafontium.eu/iipimage/30460133/soap-kt_00564_mesto-susice-1943-1947_0300.

¹²⁹ REBSTÖCK, Radovan. *Sušice 1938-1945: okupace a osvobození*. Sušice: Radovan Rebstöck, 2005. s. 3

Dočkal a Josef Schejbal, popraveni na bývalé střelnici ve Spáleném lese u Klatov.¹³⁰ Šebestová byla v listopadu 1945 za udavačství odsouzena k doživotnímu žaláři a dvaceti letům nucených prací.¹³¹ Zmíněný Spálený les se stal v období od 31. května do 3. července 1942 popravištěm, kde bylo zastřeleno 73 lidí a z toho pět sušických rodáků.¹³² Nejčastěji se udání týkala schvalování heydrichiády či přímé pomoci k jejímu uskutečnění. Stejný den, kdy došlo k popravě Dočkala a Schejbala, byla popravená také Kamila Barthová ze Sušice na udání své sousedky Rosalie Hošťálkové.¹³³ Hošťálková byla údajně dlouhodobou spolupracovnicí gestapa a pomohla udat také sušického starostu Jana Seitze¹³⁴, který zemřel roku 1944 v koncentračním táboře. Hošťálková byla dle místních „*postrachem celé Sušice, každý se jí bál a kde mohl se jí vyhnul.*“¹³⁵ Za udavačství stanula 22. října 1945 před lidovým soudem v Klatovech a ještě téhož dne byla popravena.¹³⁶

2.1.2 Zajišťování německého majetku

Jedním z odborů ONV Sušice byl referát pro zajištění německého majetku pod vedením Václava Ptáčka.¹³⁷ Nutné bylo především zajistit movitý majetek, který zůstal v sušickém okrese po odchodu bývalé německé branné moci. Velké množství takového majetku zůstalo ve skladištích nebo u osob, které jej obdržely nebo odcizily. Obyvatelé byli vyzváni, aby takový majetek sami nahlašovali a případně odevzdali. Pro tento účel byla ustanovena expozitura v Kašperských Horách, která měla na starost prohlídky bytů zatčených osob a evidenci zabaveného majetku. Její účel byl splněn a k 1. září 1945 byla tato pobočka zrušena. Dalším úkolem referátu bylo navrácení německých obyvatel, kteří během války uprchli do Protektorátu, zpět do Německa. Takových uprchlíků bylo asi 8000 a jejich majetek byl též

---

¹³⁰ SOkA Klatovy, MěstNV Sušice. *Kronika města Sušice 1935-1943*, č. fondu 564, sign. OK 235, s. 262, Dostupné také z: https://www.portafontium.eu/iipimage/30460132/soap-kt_00564_mesto-susice-1935-1943_1330?x=66&y=101&w=737&h=270.

¹³¹ SOkA Klatovy, MěstNV Sušice. *Kronika města Sušice 1943-1947*, č. fondu 564, sign. OK 234, s. 130, Dostupné také z: https://www.portafontium.eu/iipimage/30460133/soap-kt_00564_mesto-susice-1943-1947_0660?x=33&y=102&w=633&h=231.

¹³² SÝKOROVÁ, Lenka a ASCHENBRENNER, Vít. Klatovy. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2010. s. 428.

¹³³ SOkA Klatovy, MěstNV Sušice. *Kronika města Sušice 1935-1943*, č. fondu 564, sign. OK 235, s. 263.

¹³⁴ *Svobodný směr: deník Československé strany národně socialistické*. Plzeň: Akční výbor Čs. strany národně socialistické, 23. 10. 1945, ročník 1, č. 119. s. 2.

¹³⁵ Tamtéž.

¹³⁶ SOkA Klatovy, MěstNV Sušice. *Kronika města Sušice 1943-1947*, č. fondu 564, sign. OK 234, s. 119, Dostupné také z: https://www.portafontium.eu/iipimage/30460133/soap-kt_00564_mesto-susice-1943-1947_0600?x=467&y=387&w=508&h=186

¹³⁷ SOkA Klatovy, MěstNV Sušice. *Kronika města Sušice 1943-1947*, č. fondu 564, sign. OK 234, s. 57. Dostupní také z: https://www.portafontium.eu/iipimage/30460133/soap-kt_00564_mesto-susice-1943-1947_0290?x=359&y=353&w=845&h=309.

odebrán. Majetek zabavený bývalé branné moci a uprchlíkům se skladoval v Sušici. Movitý majetek byl dále oceňován a předáván maloobchodníkům k rozprodeji, některé textilie byly věnovány různým organizacím. Zabírán byl také nemovitý majetek jako statky, zemědělské a lesní usedlosti atp.¹³⁸ Na veškeré tyto úkony byl nedostatek pracovních sil, proto často vypomáhali příslušníci jiných referátů, jako např. referát živnosti a obchodu.¹³⁹

2.1.3 Osídlovací komise

Od 18. června 1945 fungovala na Sušicku Osídlovací komise v souladu s příkazem zemského Národního výboru v Praze dne 8. června 1945.¹⁴⁰ Tato komise měla za úkol osídlit pohraničí převážně v soudních okresech Kašperské Hory a Hartmanice a obsadit podniky a živnosti českými správci. Navrhovaný program osídlení dle komise spočíval ve třech etapách: v první etapě měla být zřízena národní správa na zajištění německého majetku dle dekretu č. 5/1945 Sb.¹⁴¹, ve druhé etapě měla osídlovací komise vytvořit ideový plán osídlení a ve třetí etapě mělo dojít k samotné realizaci osídlení.¹⁴² 14. června 1945 byl na schůzi ONV schválen program, podle kterého mělo být zdejší pohraniční území přeměněno na pastvinářský kraj. Osídlovací komise tak musela postupovat programově za pomoci odborníků podle toho, zda daná oblast zůstane zemědělskou, nebo se, vzhledem ke své zvýšené poloze, přemění na pastvinářskou, případně dobytkářskou. Na schůzi ONV dne 25. června 1945 byl schválen referentem osídlovací komise Václav Ptáček. Dále bylo ustanoveno, že při osidlování pohraničí má být brán zřetel nejprve na uchazeče z kraje.¹⁴³ V první řadě měly být obsazeny českými národními správci obchodní podniky a živnosti důležité pro obživu lidí. Po obsazení prvních podniků započalo uzavírání ostatních živností podobného druhu, které zůstaly neobsazené.

---

¹³⁸ SOkA Klatov. ONV Sušice. Inv. č. 1. Zpráva o činnosti referátu pro zajištění německého majetku z 5. 9. 1945.

¹³⁹ SOkA Klatov. ONV Sušice. Inv. č. 1. Zpráva o činnosti referátu živnosti a obchodu v obvodu Okresního národního výboru v Sušici.

¹⁴⁰ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 1. Zpráva o činnosti osídlovací komise z 3. 9. 1945.

¹⁴¹ Dekret presidenta republiky č. 5/1945 Sb. o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nsvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů.

¹⁴² SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 1. Zpráva o činnosti osídlovací komise z 3. 9. 1945.

¹⁴³ Tamtéž.

3. Odsun Němců ze Sušicka

3.1 Sběrné středisko Dlouhá Ves

Sběrná střediska měla sloužit jako místa k soustředění odsunovaných osob. Zřizovaly je národní výbory, SNB (*Sbor národní bezpečnosti*) nebo vojsko. Některá sběrná střediska vznikala již koncem roku 1945 přeměnou soustředovacích zařízení pro Němce.¹⁴⁴ Závazná směrnice z prosince 1945¹⁴⁵ stroze definovala, jak měla být střediska vybavena. Příslušné ONV se měly postarat o „*přiměřené ubytování soustředěných osob a o jejich hromadné stravování.*“¹⁴⁶ Směrnice také určovala základní pokyny pro přísun Němců do středisek. Kapacita měla odpovídat předpokládanému počtu osob jednoho transportu, tj. zhruba 1200 osob. Němci zde měli mezi jednotlivými transporty strávit týden, maximálně dva týdny. Odhadem bylo na počátku organizovaného odsunu v českých zemích zřízeno 104 sběrných středisek a z toho jedenáct tzv. záložních odsuvných středisek. Tento počet se však v průběhu stále měnil.¹⁴⁷

Pro okres Sušice bylo zřízeno středisko v Dlouhé Vsi. V pokynech Oblastní osídlovací úřadovny z ledna 1946 bylo znovu zdůrazněno, jak má být sběrné středisko vybaveno: k dispozici mělo být dostačující množství lůžek, rezerva příkrývek, topivo, potraviny, kamna, teplá voda, kuchyně, ošetrovna atd. Zároveň měla být zajištěna zdravotní služba.¹⁴⁸ Začátkem dubna 1946 byly Místním národním výborem odeslány ke schválení první dva jmenné seznamy Němců určených k odsunu, načež ONV Sušice poslal místním národním výborům a správním komisím přesné pokyny k zajištění sběrného střediska v Dlouhé Vsi. Ke shromáždění osob mělo být vybráno místo s dobrým přehledem a dozorem a prostor vybaven stoly, židlemi nebo lavicemi a odděleným místem pro osobní prohlídku žen (tu měly vykonávat výhradně ženy). Na shromaždišti měla být přítomna komise, jejímž úkolem bylo kontrolovat zavazadla. Zvláštní důraz byl kladen na to, aby nedošlo k vývozu cenných předmětů, patentů, listin a jiných písemností.¹⁴⁹

---

¹⁴⁴ STANĚK, Tomáš. *Odsun Němců z Československa 1945-1947*. Praha: Academia, 1991. s. 170.

¹⁴⁵ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton N47. Výnos ministerstva vnitra č. j. B 300/1990, Směrnice k provádění soustavného odsunu (transferu) Němců z území Československé republiky.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 2.

¹⁴⁷ STANĚK, Tomáš. *Tábory v českých zemích 1945-1948*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1996. s. 129.

¹⁴⁸ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Zpráva pro ONV Sušice o Evidenci osob německé národnosti ze dne 30. 1. 1946.

¹⁴⁹ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Provedení přísunu z obcí do sběrného střediska, pokyny pro Místní národní výbor ze dne 11. 4. 1946.

3.1.1 Výběr osob určených k odsunu

Počátkem roku 1946 byly přípravy na organizovaný odsun víceméně dokončeny. Asi nejdůležitějším dokumentem, který určoval postup při provádění transferu, byla *Směrnice k provádění soustavného odsunu (transferu) Němců z území Československé republiky*,¹⁵⁰ o které byla již řeč. V plánu bylo provést odsun ve třech etapách. Do první fáze, která měla být provedena do poloviny roku 1946, neměly být zařazeny osoby pracující v zemědělství, lesnictví a průmyslových podnicích. Ve druhé etapě už mohly být zařazeny ostatní osoby, ovšem s výjimkou antifašistů, členů smíšených manželství a specialistů (a jejich rodinných příslušníků). Ve třetí etapě se měla vyřešit otázka kvalifikovaných pracovníků, ale bližší kritéria měla být upřesněna později.¹⁵¹

Základem k řádnému odsunu měla být evidence všech Němců žijících v okrese, která se řídila výnosem Ministerstva vnitra z 5. listopadu 1945. Na základě tohoto nařízení se vypracovala lístková kartotéka Němců a podle té se pak plánovaly jednotlivé transporty. Lístky měli vyplňovat sami Němci a schvalovaly je příslušné Místní národní výbory. Kartotéka byla důležitá hlavně k určení pořadí odsunovaných osob. Kategorii bylo celkem osm¹⁵² a nejdříve měly být odsunuty osoby z prvních skupin, tedy okupanti a jiní provinilci, případně bývalí státní zaměstnanci. Místní národní výbory měly dle evidenčních lístků sestavit přesné osobní plány odsunu z každé obce. Docházelo však k tomu, že úřady tuto přípravu zanedbávaly a poté improvizovaně vybíraly osoby určené k odsunu. Ministerstvo vnitra proto apelovalo na důsledné vypracování seznamů.¹⁵³ Oblastní osídlovací úřadovna v Českých Budějovicích, pod kterou spadal i sušický okres, vydávala pokyny, které vesměs vycházely ze směrnice, ale dále upřesňovaly některé body. Nejčastěji byl důraz kladen na to, aby za žádných okolností nebyli do odsunu zařazováni občané české nebo slovenské národnosti. K odsunu se smělo přistupovat jen v těch okresech, kde byla dokončena a schválena přesná evidence osob německé národnosti. U mnoha osob byla národnost stále sporná (např. jim ještě nebylo vydáno potvrzení o československé příslušnosti) a také nebyla zcela vyřešena otázka smíšených manželství. Proto dle pokynů úřadovny z ledna 1946 měly být do prvních transportů zařazovány jen osoby, jejichž německá národnost je naprosto nesporná. Odsuvnou jednotku pak tvořila rodina výhradně jako

---

¹⁵⁰ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Výnos ministerstva vnitra č. j. B 300/1990, Směrnice k provádění soustavného odsunu (transferu) Němců z území Československé republiky.

¹⁵¹ STANĚK, Tomáš. *Odsun Němců z Československa 1945-1947*. Praha: Academia, 1991. s. 169-170.

¹⁵² Kategorie jsou vypsány v kapitole 1.4 Příprava na odsun.

¹⁵³ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Výnos Ministerstva vnitra č. B-300/2852-46-vl. ze dne 15. 4. 1946. s. 3.

celek.¹⁵⁴ Směrnice o soustavném odsunu Němců dále určovala, že pokud jedna rodina spadala do více kategorií, mělo dojít k odsunu v pořadí podle toho člena rodiny, který byl zařazen do nejnvýhodnější kategorie (kromě čísla osm), což byl poměrně přívětivý krok.¹⁵⁵ Dále směrnice určovala, ze kterých oblastí měl být odsun proveden nejdříve. V první řadě šlo o strategicky významná místa pro obranu státu, poté oblasti, které již byly z větší části osídlené československými příslušníky, a nakonec oblasti zemědělské a průmyslové.¹⁵⁶

V dubnu, ještě před vysláním prvního transportu z Dlouhé Vsi, vydalo ministerstvo nové prohlášení týkající se změn a doplnění odsunu. Vycházelo z porad se zástupci amerického okupačního pásma v Praze. Řešil se například problém rozdělování rodin. Československé úřady se na žádost amerických zástupců zavázaly, že učiní vše pro to, aby byly spojeny i ty rodiny, jejichž člen byl vězněn. Týkalo se to hlavně osob, které se provinily *pouze* členstvím v NSDAP (nebo jiných útvarech), nikoli válečných zločinců. V zájmu republiky měla být dána přednost odsunu Němců před jejich trestním stíháním a vězněním, proto v některých případech mohlo dojít k tomu, že byli odsouzceni uvolněni za účelem odsunu. O uvolnění uvězněných členů rodiny (dle výnosu se předpokládalo, že se jedná o otce - hlavu rodiny) bylo potřeba požádat buď u bezpečnostního referenta ONV, nebo u úřadu veřejné obžaloby a veřejných žalobců mimořádných lidových soudů (v případě, že šlo o vyšetřovací vazbu soudní).¹⁵⁷

3.1.2 Pokyny pro odsunované

Osoby německé národnosti měli sami vyplnit tzv. evidenční lístky, a to na základě výnosu Ministerstva vnitra z 5. listopadu 1945 o zavedení evidenčních lístků pro německé příslušníky. Za rodinu se obvykle měla dostavit na příslušný úřad hlava rodiny, jinak každý samostatně žijící jednatel.¹⁵⁸ Pokud došlo k zařazení do odsunu, byli o tom Němci spraveni příslušným úřadem v předstihu alespoň 24 hodin. Vyrozumění mělo obsahovat: jméno hlavy rodiny a všech odsunovaných příslušníků, kam a kdy se měla rodina dostavit, co s sebou mohla vzít a co odevzdat na shromaždišti, jak uzavřít byty a domy a nakonec výstrahu (směrnice dále

---

¹⁵⁴ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Zpráva pro ONV Sušice o Evidenci osob německé národnosti ze dne 30. 1. 1946.

¹⁵⁵ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Výnos ministerstva vnitra č. j. B 300/1990, Směrnice k provádění soustavného odsunu (transferu) Němců z území Československé republiky. s. 3.

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 4.

¹⁵⁷ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Výnos Ministerstva vnitra č. B-300/2852-46-vl. ze dne 15. 4. 1946. s. 1.

¹⁵⁸ *Svobodný směr: deník Československé strany národně socialistické*. Plzeň: Akční výbor Čs. strany národně socialistické, 21. 2. 1946, r. 2, sv. 44, s. 4.

neuváděla, jakou podobu měla výstraha mít).¹⁵⁹ Dle později upřesněných pokynů si s sebou každý jednotlivec mohl vzít zavazadla ve váze 50 kg (namísto původních 30 kg, jak uváděla směrnice) a navíc potraviny nepodléhajících zkáze na sedm dní. Ke shromaždišti se měli všichni dostavit řádně oblečení, obutí, mít s sebou příkrývku, jídelní misku, příbor a všechny osobní doklady (křestní list, domovní list, evidenční lístek a osobní průkazku - *Kennkarte*). Při odchodu z bytu nebo domu měli odsunovaní uzamknout všechny pokoje a klíčové otvory zalepit páskou tak, aby nebylo možné dveře odemknout bez jejího porušení. Na pásku ještě museli Němci napsat své jméno. Věci, které se nesměly vyvážet, včetně klíčů od bytu, měly být zabaleny zvlášť v balíčku a spolu se seznamem jeho obsahu odevzdány komisi na shromaždišti.¹⁶⁰

Ve sběrném středisku Němci vyplňovali také přepravní lístky pro odsunované,¹⁶¹ kde kromě základních informací jako jméno, věk, pohlaví, národnost, bydliště a zaměstnání byla také kolonka *Kam by si přál odejít?* V drtivé většině případů se odsunovaní z šumavského regionu uchýlovali do Bavorska.

3.2 Postavení vybraných skupin

3.2.1 Rakušané

8. listopadu 1945 poslal Zemský národní výbor všem okresním národním výborům a správním komisím oběžník, který specifikoval, jak má být naloženo s rakouskými státními příslušníky a jejich majetkem.¹⁶² Dle tohoto výnosu byli rakouští občané vyjmuti z opatření proti Němcům, pokud se neprovinili proti republice. Mohli také svobodně nakládat se svým majetkem. Byly však zjištěny případy, kdy se rakouští občané pokoušeli protiprávně odvézt majetek zabavený Němcům do Rakouska. V takových případech měly dané osoby předložit důkaz o tom, že byl majetek přivezen do Československa z Rakouska a jakým způsobem byl získán.

Za rakouského státního příslušníka směly být považovány osoby, které předložily potvrzení o tom, že do 13. března 1938 nabyly rakouské státní příslušnosti. Zvláště bylo

---

¹⁵⁹ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Výnos ministerstva vnitra č. j. B 300/1990, Směrnice k provádění soustavného odsunu (transferu) Němců z území Československé republiky. s. 5.

¹⁶⁰ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Provedení přisunu z obcí do sběrného střediska, pokyny pro Místní národní výbor ze dne 11. 4. 1946.

¹⁶¹ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Přepravní lístek pro odsunované. Viz příloha č. 8.

¹⁶² SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Oběžník Zemského národního výboru v Praze č. KNS-955/4-1945 ze dne 8. 11. 1945.

apelováno na národní výbory a správní komise, aby požadovaly průkaz, že daná osoba byla skutečně do uvedeného data rakouským státním občanem. Místní národní výbory a místní správní komise měly po tomto zjištění prozkoumat chování rakouských příslušníků během okupace a přesvědčit se, že nedošlo v žádném směru k provinění proti republice. Jen takoví rakouští občané mohli být vyňati z opatření proti Němcům.¹⁶³

Toto rozhodnutí bylo znovu potvrzeno v oběžníku ze 17. listopadu 1945.¹⁶⁴ Rakouští státní příslušníci měli právo svobodně opustit Československo i se svým majetkem, vyjma zlata a drahocenných věcí. Repatriace rakouských občanů zpět do Rakouska byla v zájmu ministerstva vnitra, a proto jim mělo být dopomoci k jejich rychlému odjezdu.¹⁶⁵

3.2.2 Židé

Určitá část německých obyvatel, která splňovala předpoklady k odsunu, byla židovského původu či vyznání. Protože se v podstatě jednalo o osoby perzekvované nacistickým režimem, dle výnosu ministerstva vnitra ze 4. září 1946 mohly tyto osoby odejít do Německa v rámci zvláštní akce organizované Radou židovských náboženských obcí a organizací UNRRA.¹⁶⁶ Židovská náboženská obec měla sestavit seznamy osob, které pro tuto akci přicházely v úvahu, a předat je příslušnému okresnímu národnímu výboru. ONV měl poté přezkoumat, zda do seznamu nebyl někdo zařazen nesprávně a zda se skutečně jedná o osoby židovského původu nebo vyznání. Potvrzené seznamy pak měly sloužit jako povolení k vystěhování. Židé si s sebou směli odvézt majetek a svršky nepodléhající zákazu vývozu do hmotnosti 100kg. V případě vyvezení většího množství zavazadel bylo potřeba získat souhlas příslušného ONV. Celní prohlídka měla být provedena před nastoupením cesty ve výchozí stanici.¹⁶⁷ Tento výnos pozbyl platnosti vydáním nového výnosu dne 10. září 1946, ve kterém ministerstvo vnitra stručně zakazuje do odsunu zařazovat veškeré osoby židovského původu nebo vyznání.¹⁶⁸ Toto nařízení se vztahovalo i na osoby, které se v roce 1930 hlásili za Němce. Šlo v podstatě

---

¹⁶³ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Oběžník Zemského národního výboru v Praze č. KNS-955/4-1945 ze dne 8. 11. 1945.

¹⁶⁴ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Oběžník Zemského národního výboru v Praze č. Pol.N.-1459/1-945 ze dne 17. 11. 1945.

¹⁶⁵ Tamtéž.

¹⁶⁶ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Výnos ministerstva vnitra č. B-300/9753-46-ref.B. ze dne 4. 9. 1946.

¹⁶⁷ Tamtéž.

¹⁶⁸ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Výnos ministerstva vnitra č. B-300/10690-Ref.B. ze dne 10. 9. 1946.

o potvrzení výše zmíněného, ale v této zprávě již nebyla zmínka o vystěhování a jeho podmínkách.¹⁶⁹

3.2.3 Antifašisté

Samostatnou skupinu tvořili němečtí antifašisté. Bezprostředně po osvobození byli za antifašisty považováni hlavně členové KSČ a DSAP (pokud mohli své členství doložit) a také osoby vracející se z vězení a koncentračních táborů.¹⁷⁰ Ti, kteří se prokázali jako antifašisté

a aktivně podporovali republiku v době její okupace, měli dle výnosu ministerstva vnitra ze 17. května 1945 nárok na některé úlevy v sociální a právní oblasti¹⁷¹ a dle dekretu č.12/1945 Sb. se těmto osobám neměl konfiskovat zemědělský majetek.¹⁷² To byly první výjimky, které byly německým antifašistům uděleny. Dle dekretu z 2. srpna 1945 č. 33 Sb.¹⁷³ mohli antifašisté zažádat o zachování československého občanství. Za antifašistu mohl být označen ten, kdo: 1. byl z politických nebo rasových důvodů v koncentračním táboře nebo vězení či byl jinak pronásledován nacistickým režimem; 2. vedl aktivní boj proti nacismu a pro obnovu Československé republiky; 3. byl příslušníkem nebo pracoval ve službách československé nebo spojenecké armády; 4. nebyl nikdy příslušníkem nacistických složek (výjimku tvořili jedinci, kteří byli v rámci protifašistického boje do takové jednotky záměrně vysláni).¹⁷⁴ Žádosti vyřizovaly příslušné ONV.

Mezi Čechy však ani ověření antifašisté nebudili příliš důvěry a tak se mnozí z nich začali přiklánět k dobrovolnému odchodu.¹⁷⁵ K vystěhování bylo potřeba získat schválení okresního národního výboru, který jej uděloval na základě předloženého seznamu žadatelů. Konečné rozhodnutí však udělovalo až Ministerstvo vnitra.¹⁷⁶ Vystěhování se mělo řídit podmínkami vydanými vládním usnesením 15. února 1946, ale ne vždy tomu tak bylo. Okresní národní výbory a správní komise opakovaně udělovaly individuální potvrzení a povolení k vystěhování,

---

¹⁶⁹ Tamtéž.

¹⁷⁰ STANĚK, Tomáš. *Odsun Němců z Československa 1945-1947*. Praha: Academia, 1991. s. 142.

¹⁷¹ Tamtéž, s. 143.

¹⁷² Dekret presidenta republiky č. 12/1945 Sb. o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa.

¹⁷³ Dekret presidenta republiky č. 33/1945 Sb. o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské.

¹⁷⁴ VERNER, Vladimír. *Státní občanství a domovské právo republiky Československé*. Praha: Právnícké vydavatelství JUDr. Václav Tomsa, 1947. s. 135 - 136.

¹⁷⁵ BENEŠ, Zdeněk. *Rozumět dějinám: vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848-1948*. Praha: Gallery, 2002. s. 216.

¹⁷⁶ STANĚK, Tomáš. *Odsun Němců z Československa 1945-1947*. Praha: Academia, 1991. s. 275.

což bylo v rozporu s ustanovením.¹⁷⁷ Pro účely dobrovolného vystěhování antifašistů byly zřízeny kanceláře v Hartmanicích a Kašperských Horách. Předseda Protifašistického výboru se sídlem v Hartmanicích žádal dne 22. ledna 1946 o úřední povolení ONV Sušice a odvolával se přitom na několik jiných kanceláří v okresech Planá, Nýrsko, Teplá ad., které tomuto účelu slouží již delší dobu.¹⁷⁸ ONV Sušice schválil zřízení kanceláří v obou okresech a též povolil vybírat od antifašistů poplatky na provoz kanceláře.¹⁷⁹

3.2.4 Specialisté

Již v druhé polovině roku 1945 se ukázalo, že vysídlení takového množství Němců (navíc velmi nerovnoměrného, vzhledem k tomu, že velká většina se soustředila v pohraničí) bude mít za následek ekonomické a hospodářské potíže země. Souvisela s tím také migrace obyvatel a osidlování pohraničí. Z těchto důvodů bylo zapotřebí při plánování odsunu zohlednit nepostradatelnost jednotlivých pracovníků a transfery vysílat postupně, aby nedošlo k náhlé absenci kvalifikovaných zaměstnanců.¹⁸⁰ Tito pracovníci, označováni jako specialisté, měli často nárok na odklad odsunu nebo na úplné vynětí z odsunu. Dle výnosu ministerstva vnitra z 5. června 1946 směly podniky zažádat o zvláštní legitimaci pro své zaměstnance. Bylo třeba uvést krátké, ale zcela výstižné zdůvodnění jejich kvalifikace. Konečné stanovisko o přidělení legitimace vydávalo výhradně ministerstvo vnitra.¹⁸¹ Na Šumavě hrozil úbytek zaměstnanců především v oblasti lesního hospodářství. Na základě usnesení vlády z 19. prosince 1945 neměli být Němci zaměstnaní při lesních pracích prozatím do odsunu zahrnováni.¹⁸²

13. června 1946 zažádal ONV o vynětí z odsunu lesní dělníky – specialisty, pracující pod lesní správou v Dlouhé Vsi. Dle zprávy byli zaměstnanci uvedení v příloženém seznamu nezbytně potřební k udržení chodu lesního hospodářství.¹⁸³ Ministerstvo vnitra žádosti o úplné vynětí těchto osob nevyhovělo, v rozhodnutí ze dne 26. června 1946 ale bylo zdůrazněno, že se

---

¹⁷⁷ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Výnos ministerstva vnitra č. B-300/3140-46 ze dne 30. 4. 1946.

¹⁷⁸ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Žádost pro zřízení kanceláře pro dobrovolné vystěhování antifašistů ze dne 22. 1. 1946.

¹⁷⁹ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Zpráva ONV v Sušici ve věci zřízení kanceláře pro dobrovolné vystěhování antifašistů z politického okresu Sušice se sídlem na Kašperských Horách a v Hartmanicích ze dne 9. 2. 1946.

¹⁸⁰ STANĚK, Tomáš. *Odsun Němců z Československa 1945-1947*. Praha: Academia, 1991. s. 290. Více viz kapitola 3.3 *Výjimky*.

¹⁸¹ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N48. Výnos ministerstva vnitra č. B-300/4326-46 ze dne 5. 6. 1946.

¹⁸² SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Výnos ministerstva vnitra č. 300/378/46 ze dne 21. 1. 1946.

¹⁸³ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N48. Žádost ONV Sušice o vynětí z odsunu nejnutnějších specialistů – sánkařů ze dne 13. 6. 1946.

při výběru osob určených k odsunu doporučuje upřednostnit Němce, kteří nejsou zaměstnaní při důležitých lesních pracích. „Konečně však musí být odsunuti všichni Němci, tedy i zaměstnaní v lesních pracích, poněvadž nelze pomýšlet na ponechání byť i sebemenšího počtu Němců v Československu“.¹⁸⁴ Byly ovšem i případy, kdy se zaměstnavatelé pokoušeli své pracovníky udržet v Československu navzdory jejich nezájmu o vynětí z odsunu. 24. září 1946 podal Vasil Syrochman, správce pily v Prášilech, žádost o vynětí z odsunu německých dělníků. Ve své zprávě informoval ministerstvo o tom, že v okolí již došlo k uzavření čtyř pil a jeho podnik by následoval, pokud by přišel o pracovní síly. V žádosti byli jmenováni tři dělníci německé národnosti spolu s rodinami.¹⁸⁵ Odpovědí ONV bylo, že ani jeden z navrhovaných nestojí o to, aby mu bylo umožněno zůstat v Československu. Žádosti tudíž vyhověno nebylo, jelikož by dříve nebo později dotyční odešli dobrovolně. Všechny rodiny byly se svým souhlasem odsunuty 16. září 1946.¹⁸⁶

3.2.5 Duchovní

Odsun se dle směrnice týkal také duchovních osob německé národnosti, a to kterékoli kategorie.¹⁸⁷ Mnozí katoličtí kněží i laikové se přitom řadili k odpůrcům nacismu a jejich přesvědčení bylo v rozporu s nacistickou ideologií.¹⁸⁸ Z toho důvodu byl katolický klér během války často perzekvován a po skončení války byla farní síť značně zdecimovaná, především po stránce personální. Jakékoli porušení nacistických pravidel, která určovala podobu kázání, bohoslužeb a výuku náboženství, docházelo k trestání a omezování kněží. Výjimkou nebylo ani přemísťování farářů na jiné farnosti či diecéze.¹⁸⁹ Poválečná perzekuce německých duchovních vystřídala nacistickou perzekuci církve a začalo docházet k internaci některých příslušníků pražského arcibiskupství.¹⁹⁰ S uzavřením všech německých škol došlo i na církevní školy¹⁹¹ a také konfiskace majetku se dotkla církve. Několik německých kněží se rozhodlo odejít

---

¹⁸⁴ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N48. Výnos ministerstva vnitra č. B-300/4776-46 ze dne 24. 6. 1946.

¹⁸⁵ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Žádost o ponechání pracovních sil ze dne 24. 9. 1946.

¹⁸⁶ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Vyrozumění Okresního národního výboru Sušice ze dne 24. září 1946.

¹⁸⁷ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Výnos ministerstva vnitra č. j. B 300/1990, Směrnice k provádění soustavného odsunu (transferu) Němců z území Československé republiky. s. 4.

¹⁸⁸ ARBURG, Adrian von a STANĚK, Tomáš. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů, Díl I: Češi a Němci do roku 1945*. Ve Středoklukách: Zdeněk Susa, 2010. s. 150.

¹⁸⁹ KUKANOVA, Zlatuše. „Rád bych byl sloužil déle“ K odsunu německého katolického kléru z českých zemí. In: *SECURITAS IMPERII* 32. 1/2018. s. 101

¹⁹⁰ Tamtéž.

¹⁹¹ VAŠKO, Václav. *Neumlčená: kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce*. Svazek 1, Praha: Zvon. 1990. s. 28.

z Československa z vlastní vůle, jak dokládají také prosby o umožnění odchodu do Německa. Důvodem mohla být solidarita se svými farníky nebo umístění v některé německé diecézi. Například farní administrátor František Pflieger z Hartmanic podal žádost o dobrovolný odchod zdůvodněnou tím, že dostal kaplanské místo v Pasovské diecézi. Pokud by byl odsunut hromadným transportem, je možné, že by se dostal na jiné místo, proto požádal o individuální povolení.¹⁹²

V pohraničí působila také řada německých řádových sester. Před Mnichovskou dohodou žilo ve 34 klášterech okolo 2800 sester. Nejčastěji pracovaly v nemocnicích, starobincích, sirotčincích, různých ústavech pro postižené nebo působily v církevních školách.¹⁹³ Z toho důvodu byly považovány za nenahraditelné, jak informoval oběžník ministerstva vnitra všem národním výborům ze dne 12. července 1946.¹⁹⁴ Jejich odsun by ohrozil zdravotní a sociální péči a vzhledem k tomu, že se řádové sestry obecně nepovažovaly za politicky nebezpečné osoby, ministerstvo uvažovalo o jejich vynětí z odsunu. K takové výjimce však bylo nutné splnit předpoklad charitativní činnosti, politické nezávadnosti a nenahraditelnosti českými silami. Do případného vynětí z odsunu nespádaly sestry, které byly členky Řádu německých rytířů a které vyučovaly na klášterních školách. Národní výbory měly sestavit seznamy všech zařízení, kde německé sestry pracují a také jmenné seznamy všech sester a jejich činností. Dle této zprávy měl být odsun řádových sester prozatím odložen, dokud nedojde k dalšímu rozhodnutí.¹⁹⁵

---

¹⁹² SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Prosba za zprávu o dobrovolný odchod do Německa ze dne 27. 8. 1946.

¹⁹³ KURAL, Václav a RADVANSKÝ, Zdeněk. *"Sudety" pod hákovým křížem*. Ústí nad Labem: Albis international, 2002. s. 453.

¹⁹⁴ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Odklad odsunu řádových sester německé národnosti pracujících v nemocnicích apod. ústavech ze dne 12. 7. 1946.

¹⁹⁵ Tamtéž, s. 1-3.

3.3 Výjimky

3.3.1 Odklad odsunu

Vzhledem k tomu, že odsun německého obyvatelstva byla pro většinu politiků prioritou, řešily se ekonomické potíže s tím spojené mnohdy až v druhé řadě. Navíc se zdůrazňovala suverenita a nezávislost státu a bylo možné slyšet názory, že nelze Němce ponechávat jen proto, aby české závody zůstaly v chodu. Počítalo se sice s pomocí v podobě reemigrantů, zahraničních dělníků, případně maďarských pracovníků ze Slovenska, ale ti nedokázali plně nahradit německé zaměstnance.¹⁹⁶ Dočasně se tento problém řešil odkladem odsunu těch pracovníků, jejichž činnost byla k udržení funkčního podniku nezbytná. Rozhodnutí vydávaly úřady na žádost zaměstnavatele nebo jiného subjektu a na základě seznamů německých pracovníků, kterých by se odklad týkal. Rozhodující vliv měla ministerstva vnitra, průmyslu a ochrany práce a sociální péče.¹⁹⁷ Zájem byl především o německé horníky, kteří měli být odsunuti až v poslední řadě. V případě šumavského regionu hrozil nedostatek dělníků pracujících v lesním hospodářství, o kterých byla již řeč výše. Dále se odklad týkal také pracovníků v oblasti zemědělství, kteří měli dle oběžníku Ministerstva ochrany práce a sociální péče z 2. května 1946 odsunuti až po skončení zemědělských prací. Důraz byl kladen na to, aby nedocházelo k trhání jejich rodin.¹⁹⁸ Stejným způsobem měl být odložen co možná nejdéle odsun Němců zaměstnaných při lesních pracích¹⁹⁹ a specificky pak těch, kteří jsou zaměstnaní při těžbě a odvozu dříví. Dle výnosu Ministerstva vnitra směl být odsun těchto osob odložen nejdéle do konce června 1946 a lesní správa se podle toho měla zařídit, aby nedošlo k náhlému odlivu zaměstnanců. Zpráva obsahovala šest seznamů Němců, kterých se odklad týkal. Šlo o zaměstnance správy státních lesů Dlouhá Ves a Železná Ruda, městského lesního úřadu v Kašperských Horách, Národní správy zemědělských podniků v Hartmanicích, statku Palvínov, Společnosti Hamerských sedláků Gerlova Huť a Národní správy statku Dolní Krušec.²⁰⁰ Právě odliv zaměstnanců byl častý problém, na který se podniky mnohdy nedokázaly připravit, jak dokládá výnos Ministerstva vnitra z července 1946 týkající se úbytku pracovních

---

¹⁹⁶ STANĚK, Tomáš. *Odsun Němců z Československa 1945-1947*. Praha: Academia, 1991. s. 292.

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 294.

¹⁹⁸ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Oběžník Ministerstva ochrany práce a sociální péče č. 126 ze dne 2. 5. 1946.

¹⁹⁹ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Výnos Ministerstva vnitra č. B 300/378/46 ze dne 21. 1. 1946.

²⁰⁰ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N48. Výnos Ministerstva vnitra č. B 300/3885-46 ze dne 28. 5. 1946.

sil v zemědělství. Výběr odsunovaných z tohoto sektoru probíhal nekonzistentně a tím došlo k tomu, že v některých podnicích byli odvezeni téměř všichni němečtí pracovníci najednou.²⁰¹ V ohrožení byly také žně, a proto další výjimku v sušickém okresu dostali žňoví pracovníci na žádost správců dvorů Kundračice a Svatý Vintíř. Jen do července, kdy byl žádost podána, přišly tyto dvory o téměř 80 procent zaměstnanců a jejich žádosti o náhradní síly zůstaly bez odezvy.²⁰²

3.3.2 Vynětí z odsunu

O vynětí z odsunu některých skupin občanů již byla zmínka. U většiny z nich se v rozhodnutí ministerstva došlo k tomu, že se jedná o osoby nepostradatelné, nebo osoby, které nepředstavují politické ani jiné riziko. Bylo však mnoho případů, které se vymykaly stanoveným směrnicím. Takoví lidé měli možnost odvolání, a pokud svou žádost dokázali patřičně obhájit, mohli být vyňati z odsunu individuálně. Někdy nastala situace, kdy byla daná osoba zařazena do odsunu nedopatřením. Jednalo se například o občany, kteří se sice narodili v Německu, ale oba rodiče byli českého původu. Zajímavý je případ Marie Michalcové, jejíž snoubenec požádal o přezkoumání odsunu právě z důvodu, že Mariin původ je ryze český. Její matka se sice během války stala německou příslušnicí, ale k tomu došlo údajně pod nátlakem a za zneužití její negramotnosti. Tím se automaticky stala (v té době nezletilá) Marie též německou příslušnicí, aniž by měla možnost o tom jakkoli rozhodnout. Žadatel se dále odvolává na dekret č. 33/1945 Sb., podle kterého nemůže dojít k tomu, aby byla odsunuta Češka.²⁰³ Nutno podotknout, že zmíněná žádost byla již druhá. První byla podána o dva měsíce dříve a zamítnuta pro nedostatek dokladů a důkazů. Deset dnů po podání druhé žádosti přišlo vyrozumění ministerstva vnitra, které potvrdilo, že Michalcová je Češkou a tudíž nemůže být do odsunu zařazena.²⁰⁴

K vynětí odsunu cestou milosti někdy stačilo poukázat na to, že daná osoba nesouhlasila s nacistickým režimem nebo jí byla nějakým způsobem poškozena. Nemuselo přitom jít o aktivního antinacistu. Příkladem mohou být manželé Fráňovi. Josef Fráňa měl českého otce, který během jeho dětství zemřel, a Josefa vychovávala jen německá matka. Později Fráňa svou

---

²⁰¹ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Výnos Ministerstva vnitra č. B-300/5757-46 ze dne 11. 7. 1946.

²⁰² SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N48. Žádost o ponechání pracovních sil ze dne 10. 7. 1946.

²⁰³ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N46. Žádost Karla Fischera Okresnímu národnímu výboru Sušice ze dne 8. 4. 1947.

²⁰⁴ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N46. Výnos ministerstva vnitra č. B-300/8223/47 ze dne 18. 4. 1947.

dceru posílal do české školy a Němcem se být necítil, za což byl stíhán místními Němci a gestapem. Josefova manželka byla Němka, ale oba „slibují, že vždy půjdou za československou ideou“. Žádost za Fráňovi podala ONV Sušici jejich dcera s manželem a v závěru se zavázali k tomu, že v případě potřeby vezmou veškerou zodpovědnost za péči o rodiče oni.²⁰⁵ Zdá se, že i to bylo pro kladné vyřízení podstatné. Většinou bylo potřeba státní správu ubezpečit o tom, že daná osoba (obzvláště pokud je starší) nepřipadne obci na obtíž. Do dvou týdnů bylo žádosti vyhověno a Fráňovi vyňati z odsunu. Nadále však museli být v evidenci Němců a platili pro ně omezení a předpisy s tím související.²⁰⁶

Nezvykle zdlouhavý proces měl případ Tekly Černé. Ta byla též českého původu, ale vdala se za Němce a během sčítání lidu v roce 1930 byla manželem přihlášena jako Němka. Vždy však mluvila česky, nebyla členkou žádné německé organizace, ani jinak nepodporovala nacistický režim. Dle svých slov také vždy pomáhala Čechům a v roce 1941 dokonce poskytla azyl dvěma francouzským zajatcům. K těmto tvrzením připojila žadatelka jména několika osob, které je mohou potvrdit.²⁰⁷ Jedním z nich byl Josef Voráč, který však nepotvrdil, že by Tekla Černá byla Češkou, ani to, že by někdy pomáhala Čechům. Za to však Černá údajně obdržela od Hitlera válečný kříž za výchovu šesti synů, kterým se často chlubila.²⁰⁸ Také Karel Trenk potvrdil, že tento kříž na krku nosila.²⁰⁹ Stejného dne, kdy Černá podala žádost o vynětí z odsunu, zažádal také její syn Bedřich, který před válkou sloužil u 28. pěšího pluku v Praze a byl majitelem podniku na zpracování dřeva v Sušici. Během války byl pod nátlakem veden jako německý příslušník, ale vždy se choval loajálně a o vynětí z odsunu prosil hlavně kvůli své matce, o níž pečoval.²¹⁰ V době žádosti bylo Černé 76 let a měla nemocné ledviny a aterosklerózu. Převozu by dle vyjádření ošetřujícího lékaře byla schopna pouze nemocničním vlakem, ale i to by bylo riskantní. Svědkové, kteří se měli vyjádřit k politické spolehlivosti Bedřicha Černého, uvedli, že se jednalo o Hitlerova odpůrce a nijak politicky nebezpečnou osobu.²¹¹ Než došlo ke konečnému rozhodnutí, Tekla Černá dne 17. května zemřela. Až 3. června 1947, téměř po čtyřech měsících od první žádosti, přišlo vyjádření ministerstva

---

²⁰⁵ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N46. Žádost o vynětí z odsunu manželů Fráňových ze dne 26. 2. 1947.

²⁰⁶ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N46. Výnos ministerstva vnitř. č. B-300/4157/1947.

²⁰⁷ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N46. Žádost Tekly Černé o vynětí z opatření proti Němcům ze dne 10. 2. 1947.

²⁰⁸ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N46. Vyjádření Josefa Voráče ze dne 26. 3. 1947.

²⁰⁹ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N46. Vyjádření Karla Trenka ze dne 26. 3. 1947.

²¹⁰ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N46. Žádost Bedřicha Černého o vynětí z opatření proti Němcům ze dne 10. 2. 1947.

²¹¹ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N46. Vyjádření Václava Stříbrného ze dne 26. 3. 1947.

vnitru, dle kterého se Bedřichova prosba o vynětí z odsunu zamítla.²¹² Těžko říct, proč měl tento případ tak dlouhého trvání, většinou byly totiž žádosti vyřízeny do dvou týdnů a jen v nejasných případech docházelo k vyžádání dalších potvrzení nebo svědectví. Přestože antinacistické smýšlení Bedřichovy matky bylo poněkud sporné, dle výnosu ministerstva vnitru ze dne 13. května²¹³ lze usuzovat, že pokud by nezemřela, pravděpodobně by k vynětí z odsunu jí i syna Bedřicha došlo, jelikož její stav byl tou dobou velmi špatný a nebyl nikdo jiný, kdo by se o ni staral a platil její léčbu.

3.3.3 Dobrovolný odsun - odchod

Z různých důvodů se mnoho Němců rozhodlo odejít z Československa dobrovolně. O povolení k odchodu bylo potřeba zažádat a žádost odůvodnit. Povolení uděloval příslušný ONV (zvláštní povolení ministerstva nebylo potřeba) na základě potvrzení Místní správní komise. Podmínky k umožnění odchodu specifikoval výnos Ministerstva vnitru z října 1945: 1. dobrovolně mohly odejít jen osoby, jimž příslušný úřad vydal potvrzení, že se v době okupace nijak neprovinily proti zájmům státu a nebylo proti nim vedeno trestní stíhání. Osobám považovaným za specialisty či zvláště kvalifikované zaměstnance se dobrovolný odchod nepovoloval. 2. Uchazeč o povolení dobrovolného odchodu musel prokázat, že spojenecké orgány za hranicemi nemají námítky proti jeho příchodu (v případě odchodu větší skupiny osob bylo potřeba mít i hromadné potvrzení, aby pro nedostatek potvrzení nedocházelo k uvíznutí celého transportu). 3. Odcházející osoby s sebou mohly vzít zavazadla do předem určené váhy a nesměly s sebou brát hotovost jiné měny, než marky, dále pak vkladní knížky, patenty, cenné listiny, cenné koberce a kožešiny, knihy a písemnosti historického významu nebo politického, protistátního a protičeského obsahu. Veškeré náklady spojené s cestou si odcházející osoby hradily samy.²¹⁴

V druhé polovině roku 1945 byl však odliv německých příslušníků, kteří neměli za hranicemi zázemí, tak masivní, že bylo potřeba jej zastavit. Ke dni 31. prosince 1945 proto Ministerstvo vnitru bezvýjimečně zastavilo vydávání povolení k odchodu. Argumentovalo tím, že spojenci tyto osoby na druhé straně nepřijímají a dochází tak k hromadění Němců

---

²¹² SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N46. Výnos ministerstva vnitru č. B-300/12451-47 ze dne 3. 6. 1947.

²¹³ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N46. Výnos ministerstva vnitru č. B-300/11228-47 ze dne 13. 5. 1947.

²¹⁴ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Výnos Ministerstva vnitru č. B-300/951/45 ze dne 18. 10. 1945.

v pohraniční. To pravděpodobně nebylo vyslyšeno, protože v lednu byl vydán další výnos, který znovu apeloval na úřady, aby přestaly vydávat povolení k odchodu.²¹⁵

Nejčastějším důvodem k rozhodnutí pro odchod bylo, že daná osoba měla část rodiny za hranicemi. Mnohdy se také jednalo o rodiny, které se před válkou přestěhovali z Německa nebo Rakouska do Československa a rozhodly se pro návrat. V tomto případě velmi záleželo na tom, zda je žadatel německým nebo rakouským státním příslušníkem. Rakušané měli možnost odejít zcela svobodně, ale Němcům se umožňoval odchod společným transportem tehdy, kdy na ně přišla řada.²¹⁶ Někdy také docházelo k tomu, že byl muž odsouzen k odnětí svobody a vězněn na území Československa a jeho žena požádala o odsun, protože zde nikoho jiného neměla.²¹⁷ Žádostí o odsun bylo mnoho prakticky po celé období odsunu, například v obci Srní bylo v únoru roku 1947 243 uchazečů v rámci akce dobrovolné vystěhování.²¹⁸

3.3.4 Národnostně smíšené páry

Komplikovaný byl postup vůči lidem z národnostně smíšeného svazku. Podle ustanovení § 4 dekretu č.33/1945 Sb. se měly manželky a nezletilé děti československých občanů posuzovat samostatně. V případě, že dříve pozbyly československé občanství, mohly požádat o jeho navrácení a tyto žádosti se měly posuzovat „blahovlně“.²¹⁹ Vystála otázka, jak postupovat v případě nemanželského soužití smíšeného páru. Vzhledem k tomu, že se vršily žádosti o vynětí z odsunu německých družek, vydalo Ministerstvo vnitra v březnu roku 1947 oběžník, ve kterém tuto situaci specifikuje. K vynětí z odsunu cestou milosti mohlo dojít v případě, že se jednalo o dlouhodobý vztah vzniklý již před okupací nebo o vztah, z něhož se narodily děti. Kladné vyřízení náleželo výhradně Ministerstvu vnitra, záporné stanovisko mohl vydat ONV.²²⁰

Výrazně komplikovanější byla situace, kdy manželka byla Češka a muž Němec. V prvních poválečných měsících byly obvykle takové rodiny považovány za německé a vystaveny stejným restrikcím jako Němci. V některých případech došlo dokonce i na nucené

---

²¹⁵ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N46. Výnos Ministerstva vnitra č. B-300/465-46 ze dne 26. 1. 1946.

²¹⁶ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Prošba o transfer do Rakouska ze dne 16. 11. 1945.

²¹⁷ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Vyrozumění Okresního národního výboru ze dne 15. 10. 1946.

²¹⁸ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Jmenný seznam osob německé národnosti zařazených do akce „dobrovolné vystěhování“ ze dne 8. 2. 1947.

²¹⁹ Ústavní dekret presidenta republiky č. 33/1945 Sb. o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské.

²²⁰ Výnos Ministerstva vnitra č. B-300/4629-47 ze dne 6. 3. 1947.

vyásidlení. U žen mělo dojít k prošetření, zda se během okupace samy přihlásily k německé příslušnosti, nebo zda k tomu byly donuceny. Situace českých žen byla těžší také proto, že jejich manželé byli mnohdy v zajetí, internaci nebo přidělení na práce mimo bydliště.²²¹ Směrnice o úlevách pro některé osoby německé národnosti 27. května 1946. částečně definovala, jak mají úřady postupovat v otázce smíšených manželství. Pokud by dle směrnice nedošlo k vynětí německého manžela z odsunu, nemohly být české manželky zařazeny do transportu spolu s ním. Mohly ale zažádat o povolení vystěhovat se dobrovolně a této žádosti muselo být vyhověno. K takové situaci mohlo dojít, pokud se ženy dobrovolně přihlásily za Němky a jako takové požádaly o odsun se svým manželem.²²² Této možnosti se pokusila využít Marie Oppitzová, jejíž manžel byl lidovým soudem v Klatovech odsouzen k trestu těžkého žaláře na jeden rok. Ve své žádosti prohlašovala, že je Němka a vždy se tak chovala.²²³ Doufala, že její manžel bude propuštěn předčasně a oba budou odsunuti. To bylo v některých situacích opravdu možné, jak vycházelo z výnosu, o kterém byla řeč výše.²²⁴ Tyto výjimky se však týkaly jen osob, které se provinili jen členstvím v NSDAP nebo jiných organizacích. Po vyšetření žádosti vydal ONV Sušice vyjádření, podle kterého je Oppitzová české národnosti. Ještě v roce 1930 se přihlásila za Češku a pouze během okupace byla německými úřady vedena jako Němka. Po válce užívala české potravinové lístky, a jak sama uvedla, jen proti své vůli byla označena za Němku. Oppitzová nakonec byla odsunuta, ale její muž propuštěn nebyl a k jeho vystěhování došlo až po vykonání trestu.²²⁵

V situaci, kdy na jednu stranu neměly být rodiny rozděleny, a na druhou stranu dle směrnice nesměly být do odsunu zařazeny osoby české národnosti, nastal určitý rozpor. Zvláště pokud se jednalo o Němce, kteří se během okupace provinili, jednaly úřady nekompromisně. Tak tomu bylo i v případě dvou sušických občanů odsouzených za členství v SA (*Sturmabteilung*), Karla Hasenöhrla a Františka Kaspera. ONV Sušice žádal o jejich uvolnění s odvoláním na české manželky a děti.²²⁶ Odpovědí Oblastní osídlovací úřadovny bylo, že „odsouzení delikventi mohou být vyžádáni i bez ohledu na to, že mají ženy české národnosti

---

²²¹ STANĚK, Tomáš. *Odsun Němců z Československa 1945-1947*. Praha: Academia, 1991. s. 167.

²²² SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Výnos Ministerstva vnitra č. B-300/3961-46-Ref.B ze dne 11. 6. 1946. s. 3.

²²³ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Žádost Marie Oppitzové ze dne 2. 10. 1946.

²²⁴ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Výnos Ministerstva vnitra č. B-300/2852-46-vl.

²²⁵ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Stanovisko ONV Sušice k žádosti Marie Oppitzové ze dne 16. 10. 1946.

²²⁶ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Žádost ONV Sušice č. j. 20.727/46 ze dne 22. 8. 1946.

a zařazení do odsunu bez nich“.²²⁷ Pravděpodobně se tedy spoléhalo na to, že česká polovina páru odejde do Německa dobrovolně.

3.4 Organizační změny v průběhu odsunu

Zcela první transport byl sestaven 24. ledna 1946 a vypraven z Československa následující den z Mariánských Lázní.²²⁸ První transporty rychle ukázaly organizační nedostatky, které se týkaly především výběru osob určených k odsunu. Než byl vypraven první transport ze sušického okresu v dubnu 1946, vydalo Ministerstvo vnitra a v závislosti na něm i další dílčí orgány řadu změn a dodatků, které měly doladit nejasnosti a zajistit hladký průběh dalších transportů. Po zkušenostech s prvním transportem vydal 25. dubna ONV Sušice všem MNV a MSK některé další změny a doplnění opatření.²²⁹ Vycházely především ze stížností, podle kterých během odsunu docházelo k častým pochybením a nedodržení směrnic. Vyskytovaly se například problémy s nedostatečným vybavením odsunovaných a v souvislosti s tím se zavedla povinnost kontrolovat zavazadla ve sběrném středisku (nikoli už v obcích, kde docházelo k zabavování majetku místními komisemi). Do transportu byli zařazení i invalidé bez končetin a jeden slepý. V jednom případě bylo dokonce invalidovi bez ruky odebráno zavazadlo, ve kterém měl protézu. Taková pochybení mohla způsobit zastavení transportu, proto ONV znovu apeloval na důsledné dodržení správného zařazování Němců do transportů.

Problémy byly také s pozdním vyrozuměním odsunovaných. Docházelo ke stížnostem, kdy některé osoby byly o odsunu informovány těsně před odjezdem a neměly tak ani čas si zabalit. Zástupce vojenské správy proto bezpodmínečně trval na tom, aby k vyrozumění došlo v předstihu tří dnů (namísto původních 24 hodin). Teprve v tomto dokumentu bylo zcela jasně vysvětleno, jak mají být Němci vybaveni. Váha zavazadla 50 kg na osobu byla zde uvedena jako minimální (maximum přitom stanoveno nebylo), což žádný dosavadní dokument nezmiňoval. Potraviny na sedm dní se do této váhy nepočítaly. Navíc si řemeslníci mohli vzít své nářadí, aby mohli po odsunu pokračovat v živnosti. Švadleny a krejčí si s sebou mohli odvézt šicí stroj. Bylo také zdůrazněno, že pokud v místních předpisech a směrnicích je

---

²²⁷SOKA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Vyjádření Oblastní osídlovací úřadovny v Č. Budějovicích č. 1/823 ze dne 21. 9. 1946.

²²⁸ STANĚK, Tomáš. *Odsun Němců z Československa 1945-1947*. Praha: Academia, 1991. s. 173.

²²⁹ SOKA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. ONV Sušice: Změny a doplnění některých opatření ze dne 25. 4. 1946.

uvedeno, že se Němcům *může* něco ponechat, znamená to u Američanů, že to *musí* být splněno. Z této poznámky je patrný rozdíl v přístupu obou stran. Avšak vzhledem k tomu, že na hranicích mohlo ze strany Američanů dojít k zastavení, případně navrácení celého transportu, byly české úřady nuceny dodržovat veškerá výše zmíněná pravidla.

Další stížnosti se týkaly odebrání různých vysvědčení, výučnic nebo živnostenských listů, což pravděpodobně opět vzniklo nepochopením předchozích směrnic. Tyto dokumenty byly pro další existenci odsunovaných Němců důležité, ale pro československé úřady bezcenné. Odebírat se směly pouze patentní listiny či recepty pro speciální výrobu, u kterých hrozilo vyzrazení, dále různé úřední dokumenty či písemnosti protistátního charakteru. Z osobních dokladů se měly odebírat jen československé pasy a osvědčení o československém občanství (pokud jej daná osoba získala před válkou a dále nebylo obnoveno).²³⁰

Po druhém transportu v květnu vydalo ONV Sušice další doplnění výše zmíněného oběžníku. Zde bylo znovu zdůrazněno, které osoby nesmí být do první fáze odsunu zařazovány.²³¹ Od května bylo v plánu odsun značně urychlit, měl být vypravován zhruba jeden transport týdně. Oblastní osídlovací úřadovna proto apelovala na včasné sestavení odsunového plánu a na „*bezpečné a cílevědomé zajištění nepřátelského majetku po odsunutých Němcích.*“²³² Přestože odsun představoval hlavní státní zájem a do budoucna se počítalo i s odsunem tzv. nepostradatelných, mělo se dbát na to, aby při sestavování plánů došlo k co nejmenším hospodářským potížím.²³³ Tato doporučení pravděpodobně úřady nadále nerespektovaly, protože již v červenci Ministerstvo vnitra oběžníkem informovalo o problémech zemědělských podniků způsobených nerovnoměrným výběrem odsunovaných osob. Někde došlo k náhlému odčerpání téměř veškeré pracovní síly, zatímco v jiných podnicích se počet německých zaměstnanců nijak nezměnil. Ministerstvo proto nařídilo, aby výběr probíhal za účasti místního sdružení Jednotného svazu zemědělců. Ten měl také určit kvóty jednotlivých podniků. Vyhotovený seznam osob měl ještě schválit odsunový referent ONV.²³⁴

---

²³⁰ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. ONV Sušice: Změny a doplnění některých opatření ze dne 25. 4. 1946.

²³¹ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. ONV Sušice: Dodatek k oběžníku z 25. 4. 1946 ze dne 10. 5. 1946.

²³² SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Odsun Němců a zajištění majetku odsunutých, zpráva ze dne 23. 5. 1946.

²³³ Tamtéž.

²³⁴ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Výnos Ministerstva vnitra č. B-300/5757-46 ze dne 11. 7. 1946.

3.5 Transporty vyslané z okresu Sušice

Celkem bylo ze sběrného střediska v Dlouhé Vsi vypraveno v období od dubna 1946 do října 1946 dvanáct transportů, kterými byla realizována hlavní fáze odsunu ze sušického okresu. V listopadu téhož roku a v lednu roku 1947 byly vypraveny ještě dva menší transporty obsahující už jen několik desítek osob. Po vypravení z Dlouhé Vsi byly transporty předány americkým vojenským orgánům v Domažlicích, odkud mohly být některé osoby navráceny, pokud nesplňovaly podmínky pro odsun. V plánu bylo odsunout v každém transportu 1200 osob, což se až na pár výjimek podařilo. Jeden vagon měl kapacitu třicet osob a během transferu byl přítomen německý lékař, který se poté vracel zpět do sběrného tábora. Soustředění osob do sběrného tábora probíhalo obvykle tři až sedm dní před vypravením transportu. Odsunovaní byli při vstupu do střediska zaprášeni pudrem DDT proti hmyzu a byla jim kontrolována zavazadla. Tři němečtí lékaři pod kontrolou českého úředního lékaře měli všechny Němce prohlédnout a podat lékařský doklad o zdravotní nezávadnosti transferu. Lékaři byli přítomní i během transferu. Nakonec bylo každé osobě vyplaceno 1000 marek (tato částka se však týkala pouze prvního transportu, poté byla snížena na 500 marek).²³⁵ O jednotlivých transportech byly vedeny záznamy, jejichž přílohou byly seznamy všech odsunovaných osob. Vycházelo se z odsunových lístků, které Němci vyplňovali, a obsahovaly jméno, rok narození, národnost, trvalé bydliště, zaměstnání a také kolonku „*kam by si přál odejít*“. V drtivé většině případů zde bylo uvedeno Bavorsko. Do poznámek se u některých osob ještě vyplňovalo, zda byla tato příslušníkem NSDAP, SA či jiné organizace.²³⁶

Osoby zařazené do prvního transportu byly soustředěné ve dnech 15. – 19. dubna a transport byl vypraven 22. dubna 1946. Podle zprávy ONV Sušice mělo být odsunuto 900 Němců, z toho bylo 319 osob z Kašperských Hor, 107 z Rejštejna, 95 z Dlouhé Vsi, 241 z Hartmanic, 68 ze Stodůlek, dvacet z Dolního Krušce, tři z Albrechtic, tři z Nicova, sedm ze Sušice a 37 uprchlíků z jiných částí Československa. Jednalo se převážně o osoby z živností, obchodu a řemesel pod národní správou, osoby z osídlených zemědělských usedlostí rovněž pod národní správou nebo osoby „*jež lze všude snadno postrádati*“.²³⁷

---

²³⁵ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N51. Protokol o 1. transportu ze dne 21. 4. 1946.

²³⁶ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N51. Seznam osob odsunutých v 1. transportu ze dne 22. 4. 1946.

²³⁷ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. ONV Sušice: Seznam osob určených k odsunu v první etapě ze dne 3. 4. 1946.

Druhý transport byl plánován v počtu 1200 osob, nicméně jedna rodina byla na poslední chvíli z odsunu vyňata. Jednalo se o Annu Baierlovou a další tři členy rodiny (blíže nespecifikováno). Hlava rodiny, Annin manžel, se nacházel v Mnichově a jejich sedmnáctiletý syn byl zaměstnán v jičínském okrese. Protože se jednalo o nezletilého potomka, nemohl být dle směrnic zbytek rodiny odsunut, bez ohledu na to, že otec žil v Německu.²³⁸ Zvláštní případy také představovaly rodiny, potažmo samotné manželky, jejichž manželé s nimi z nějakého důvodu nemohli být odsunuti. Nejčastěji šlo o ruské nebo americké zajatce, ale v některých případech byli dotyční zcela nezvěstní. Jelikož, jak již bylo zmíněno, nesměly být rodiny rozdělovány, měly manželky možnost podepsat prohlášení, ve kterém souhlasily s odsunem bez manžela. K dokumentaci druhého transportu připojila Správa tábora v Dlouhé Vsi seznam žen bez manžela a též podepsaná prohlášení. Seznam čítá přes osmdesát žen, z nichž některé souhlas s odsunem bez manžela nepodepsaly.²³⁹ Zdá se, že ve věci rozdělování rodin stále nebylo příliš jasno. Ve zprávě určené Oblastní osídlovací úřadovně informuje ONV Sušice o skutečnosti, že byly americkým přijímacím důstojníkem vyřazeny ty osoby, jejichž člen rodiny (obvykle otec) byl odsouzen a v současné době odpykával trest ve vazbě. ONV proto apeloval na příslušné úřady, aby byly v té věci učiněny kroky „jinak by nebylo možno odsunout rodiny odsouzených válečných zločinců, byť by byli odsouzeni třeba k doživotnímu žaláři.“²⁴⁰ Druhý transport byl vypraven 6. května 1945 a nově byla každému vyplácena částka 500 marek namísto původní částky 1000 marek.

O tom, že první dva transporty neprobíhaly zcela dle představ, svědčí několik vydaných doporučení, o kterých byla řeč výše. Po prvních dvou transportech vydal 10. května 1946 ONV Sušice další oběžník vycházející z nabytých zkušeností. Vzhledem k neustálým zmatkům ohledně výběru osob bylo znovu zdůrazněno, že odsunout lze pouze celou rodinu. K jejímu rozdělení nesmělo dojít ani v případě, že byl některý člen odsouzen lidovým soudem, i kdyby se jednalo o doživotní trest. Totéž se týkalo rodin, jejichž nezletilý člen se nacházel v jiné části ČSR, ať ve vazbě, v zajetí nebo zaměstnání. V takových případech musela být celá rodina ponechána v ČSR. Nesměli se zatím zařazovat členové smíšeného manželství, osoby slepé a duševně nemocné a ani zemědělstí nebo lesní dělníci. Velký důraz byl kladen na to, aby byli prozatím odsunováni jen sudetští, nikoli říšští Němci (na mysli jsou pravděpodobně občané

---

²³⁸ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N51. ONV Sušice: Zpráva Oblastní osídlovací úřadovně v Českých Budějovicích o 2. transportu ze dne 8. 5. 1946.

²³⁹ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N47. Správa tábora Dlouhé vsi: 2. transport – seznam žen bez manžela ze dne 27. 4. 1946.

²⁴⁰ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N51. ONV Sušice: Zpráva Oblastní osídlovací úřadovně v Č. Budějovicích o 2. transportu ze dne 8. 5. 1946.

německé národnosti, kteří před válkou žili v Německu a z nějakého důvodu se nyní nacházeli na území ČSR, aniž by získali osvědčení o československém občanství).²⁴¹

Co se týče duševně či jinak nemocných osob, již od jara 1946 se chystal jejich odsun speciálními vlaky. Ministerstvo vnitra k této věci vydalo výnos, ve kterém žádá okresní národní výbory o soupis Němců slepých či „duševně méněcenných“ a též osob osamocených, které nejsou schopny běžného transportu.²⁴² V souvislosti s tímto výnosem apelovala Oblastní osídlovací úřadovna v Českých Budějovicích na ONV, aby seznamy Němců vyhotovily co nejdříve a mohl tak být „v co nejkratší době umožněn odsun těchto osob, které jsou pro obec i okres opravdovým zatížením“.²⁴³ V červnu 1946 MNV Kašperské Hory žádal o urychlený transport nemocných a starých jedinců, které jsou odkázáni na sousedskou pomoc a nejsou schopni se sami uživit. Zároveň nemocnice odmítaly takové osoby přijmout, vzhledem k tomu, že nešlo o vážně nemocné pacienty.²⁴⁴ V celém Sušickém okrese se toto týkalo asi 160 osob, na které se vázalo na 600 rodinných příslušníků. Mnoho z nich obývalo odlehlé horské vesnice a s příchodem zimy hrozilo, že by jejich transport byl ještě složitější. Zároveň ONV Sušice projevil obavy o zdržení odsunu těchto Němců, které pro okres představovali přítěž.²⁴⁵ Odpovědí ze strany Ministerstva zdravotnictví bylo, že Američané zatím nedali svolení k odsunu nemocných zvláštním transportem a musí se čekat na jejich přijetí.²⁴⁶

Další tři etapy odsunu proběhly v relativně krátké době během necelého měsíce a odsunuto bylo v každém transportu rovných 1200 osob. Třetí transport byl vypraven 20. května 1946 a z odsunutých bylo 380 mužů, 612 žen a zbytek děti do šesti let.²⁴⁷ I v dalších dvou etapách převažovaly ženy, ve třetím transportu vypraveném 4. června jich bylo 597 a 448 mužů²⁴⁸ a v pátém transportu dne 12. června bylo zařazeno 655 žen a 396 mužů.²⁴⁹ Lze se domnívat, že tento nepoměr byl způsoben tím, že se mnoho mužů nacházelo ve výkonu trestu.

---

²⁴¹ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. ONV Sušice: Dodatek k oběžníku z 25. 4. 1946 ze dne 10. 5. 1946.

²⁴² SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N55. Výnos Ministerstva vnitra B-300/2514-46 ze dne 8. 4. 1946.

²⁴³ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N55. Oblastní osídlovací úřadovna v Č. Budějovicích: Příprava odsunu osob slepých a duševně méněcenných, oběžník ze dne 12. 4. 1946.

²⁴⁴ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N55. MNV Kašperské Hory: Žádost o odsun nemocných ze dne 21. 6. 1946.

²⁴⁵ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N55. ONV Sušice: Žádost o odsun nemocných zvláštním transportem ze dne 20. 8. 1946.

²⁴⁶ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N55. Zpráva Ministerstva zdravotnictví ze dne 23. 8. 1946.

²⁴⁷ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N52. Protokol o předání transportu č. 34073 ze dne 21. 5. 1946.

²⁴⁸ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N51. Protokol o předání transportu č. 44026 ze dne 5. 6. 1946.

²⁴⁹ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N51. Protokol o předání transportu č. 44032 ze dne 13. 6. 1946.

Mnohdy se stávalo, že ve sběrném táboře „zbylo“ několik osob z předchozích transportů. Jednalo se pravděpodobně o Němce, jejichž zařazení do odsunu bylo sporné, a proto byli prozatím ponecháni v táboře. Někteří z nich byli posléze zařazení do příštího transportu. Do šestého transportu vypraveného dne 23. června 1946 tak bylo k 1160 osobám přiřazeno 40 osob z tábora²⁵⁰. V sedmém transportu ze dne 3. července bylo takových osob osm, avšak dle zprávy zůstalo po předchozím transportu v táboře 46 osob. Více než polovinu z nich představovali lidé, jejichž příbuzní byli internováni v ČSR.²⁵¹ K osmému transportu ze dne 12. července bylo z tábora přiřazeno dokonce 107 osob.²⁵² I nadále se dařilo odsunovat pravidelně 1200 osob a stále s převahou žen. V osmém transportu jich bylo zařazeno 600 a 449 mužů²⁵³, v devátém transportu vypraveném dne 28. srpna 1946 bylo odsunuto 608 žen a 426 mužů.²⁵⁴

Desátý transport se uskutečnil v počtu 1201 osob a byl vypraven 10. září 1946,²⁵⁵ jedenáctý transport v počtu 1999 osob byl vyslán dne 9. října 1946.²⁵⁶ Teprve po ukončení hlavní fáze odsunu informovala Epidemická ústředna pro odsun jakožto orgán Ministerstva zdravotnictví o plánovaném odsunu nemocných a přestárých lidí. K tomu mělo dojít na konci října a počátkem listopadu a mělo se postupovat dle dosavadních směrnic.²⁵⁷ Do konce října měla být také zlikvidována všechna sběrná střediska v obcích a ponecháno jen kombinované oblastní středisko v Českých Budějovicích a ve Vyšném. Likvidace středisek se řídila *Směrnici pro provádění likvidace internačních, pracovních a sběrných středisek* vydanou ministerstvem 18. července 1946.²⁵⁸ Poslední transporty byly kombinované, to znamená, že byly odeslány osoby z dvou a více okresů do jednoho sběrného střediska a následně vyslán jeden hromadný transport. V rámci dvanáctého transportu vypraveného dne 27. října 1946 tak bylo 780 Němců ze sušického okresu a transport byl doplněn 420 osobami ze sběrného střediska v Cerhonicích

---

²⁵⁰ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N53. Správa tábora Dlouhá Ves: Zpráva o počtu osob odsunutých 6. transportem ze dne 23. 6. 1946.

²⁵¹ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N53. Správa tábora Dlouhá Ves: Počet osob v táboře po 6. transportu, zpráva pro ONV Sušice ze dne 23. 6. 1946.

²⁵² SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N53. Správa tábora Dlouhá Ves: Zpráva o počtu osob odsunutých 8. transportem ze dne 12. 7. 1946.

²⁵³ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N54. Protokol o předání transportu č. 44050 ze dne 13. 7. 1946.

²⁵⁴ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N54. Protokol o předání transportu č. 44069 ze dne 29. 8. 1946.

²⁵⁵ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N55. Protokol o předání transportu č. 34255 ze dne 11. 9. 1946.

²⁵⁶ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N55. Protokol o předání transportu č. 44085 ze dne 9. 10. 1946.

²⁵⁷ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N55. Epidemická ústředna pro odsun: Zpráva ze dne 15. 10. 1946.

²⁵⁸ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N55. Oblastní osídlovací úřadovna v Č.Budějovicích: Zpráva o likvidaci středisek ze dne 23. 10. 1946.

(města Písek a Milevsko).²⁵⁹ V třináctém transportu bylo odsunuto 61 osob, přičemž nejvíce jich bylo z obce Stodůlky (29), z ostatních obcí se jednalo už jen o pár jednotek lidí. Dva vagony byly odeslány z Dlouhé Vsi dne 17. listopadu 1946 do Českých Budějovic²⁶⁰, kde se připojily do kombinovaného transportu. Ve sběrném středisku v Českých Budějovicích bylo soustředěno 600 osob z různých okresů a ve středisku v Českém Krumlově též 600 osob. Tyto byly následně hromadně vypraveny dne 21. listopadu 1946.²⁶¹ Jednalo se o poslední transport tohoto roku, čímž byla také ukončena hlavní fáze odsunu ze sušického okresu. 30. ledna 1947 proběhl ještě čtrnáctý transport v počtu 72 osob.²⁶²

3.6 Ukončení odsunu

Hlavní fáze odsunu měla být ukončena během října 1946 a to jak do sovětského okupačního pásma, tak do amerického. Počítalo se však nadále s dodatečnými transporty, které měly směřovat především do americké zóny. V řádné fázi odsunu bylo dle sdělení ministra vnitra Václava Noska vysídleno k 18. říjnu 2 165 135 Němců a z toho 1 415 135 od amerického pásma.²⁶³ K příležitosti osmadvacátého výročí Československé republiky zhodnotil ve svém projevu Edvard Beneš odsunovou akci jako významnou dějinnou událost, která dala opět vzniknout národnímu státu Čechů a Slováků. Veškerá snaha o mírumilovné soužití byla rozmetena v roce 1938 a bylo jen málo Němců, kteří zůstali loajální. Proto i po roce považoval Beneš hromadný odsun Němců za nevyhnutelný.²⁶⁴ Velmi pozitivně akci hodnotil i dobový tisk, kde je patrný silný nacionální akcent. Například v článku *Konečně bez Němců!* na titulní straně regionálního týdeníku *Šumavský hraničář* v prvním listopadovém čísle píše autor, že se „*konečně zbavujeme všeho neblahého podvratnictví a rozvratnictví a konečně si můžeme zařídit vlastní stát bez Němců.*“ Zároveň se vysmívá všem, kteří tvrdili, že s odsunem Němců nastane úpadek hospodářského života. Poněkud kontrastně působí na téže straně zmínka o kritickém nedostatku lesních pracovníků v šumavském pohraničí. Na 20 000 hektarů lesa byl tou dobou

---

²⁵⁹ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N55. Oblastní osídlovací úřadovna v Č.Budějovicích: Zpráva o kombinovaném transportu ze dne 17. 10. 1946.

²⁶⁰ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N55. Správa tábora Dlouhá Ves: Zpráva o počtu osob odsunutých 13. transportem ze dne 16. 11. 1946.

²⁶¹ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N55. Oblastní osídlovací úřadovna v Č.Budějovicích: zpráva o kombinovaném transportu ze dne 12. 11. 1946.

²⁶² SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N55. Správa tábora Dlouhá Ves: Zpráva o počtu odsunutých osob 14. transportem ze dne 30. ledna 1947.

²⁶³ STANĚK, Tomáš. *Odsun Němců z Československa 1945-1947*. Praha: Academia, 1991. s. 223.

²⁶⁴ BENEŠ, Edvard, [K vydání připravila]: Olivová, Věra. *Odsun Němců: výbor z pamětí a projevů doplněný edičními přílohami*. Praha: Společnost Edvarda Beneše, 2000, c1995. s. 69.

dle hlášení zaměstnán jeden dělník.²⁶⁵ Lze se domnívat, že národní hrdost a touha po odplatě byla i touto dobou příliš silná na to, aby si Češi v plném rozsahu připustili problémy, které po odsunu Němců zemi zasáhly.

V Československu měli právě z důvodů hospodářské stability nadále zůstat hlavně odborní specialisté a jinak nepostradatelní pracovníci, především horníci. To samé platilo pro smíšené rodiny, německé židy a Němce, kteří se prokázali být loajální vůči československému státu. Dodatečný odsun probíhal de facto od roku 1947 poté, co byla zrušena většina sběrných středisek. 31. ledna 1950 byla dohodnuta poslední hromadná vysídlovací akce s názvem „Link“, která měla za cíl sloučit rodiny rozdělené odsunem a měla být dobrovolného charakteru.²⁶⁶ Němci ze sušického okresu, kterých se tato akce týkala, byli odesíláni do sběrného střediska v Chebu na základě své předchozí žádosti. Některé osoby však byly na poslední chvíli z odsunu vynechány, a to z různých důvodů. V jedné rodině s pěti dětmi například zrovna vypukly spalničky, v jiné se dcera provdala za československého občana a rozhodla se zůstat.²⁶⁷

Stále byl kladen důraz na to, aby mezi žadateli o dodatečný odsun nebyli žádní horníci, kvalifikovaní průmysloví dělníci, jejichž odchod by mohl narušit fungování československé ekonomiky.²⁶⁸ Ministerstvo vnitra však připouštělo odsun i těchto osob, pokud jim vedení závodu udělilo souhlas s rozvázáním pracovního poměru. Se souhlasem zaměstnavatele a Ministerstva průmyslu tak mohli odcestovat i specialisté.²⁶⁹ Tato podmínka ovšem mohla způsobovat problémy, jak se ukázalo v případě brusiče skla z annínské sklárny Františka Pöna. Jeho děti i zbytek rodiny, stejně tak jako všichni Němci ze sousedství, byli již v předchozích letech odsunuti a padesátiletý František zůstal s manželkou sám. Dle své výpovědi měl v poslední době problém se zrakem a z toho důvodu se pro podnik nepovažoval za nepostradatelného, nicméně sklárna odmítla vydat povolení k jeho odchodu. Pöna tedy svou žádost musel směřovat až na Ministerstvo průmyslu²⁷⁰ a teprve na jeho přímý pokyn mohl být

---

²⁶⁵ *Šumavský hraničář: orgán osidlovacích komisí v šumavském pohraničí*. Vimperk: Osidlovací komise v pohraničí, 1. 11. 1946, ročník 2, č. 37, s. 1.

²⁶⁶ ARBURG, Adrian von a STANĚK, Tomáš. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů, Díl I: Češi a Němci do roku 1945: úvod k edici*. Ve Středoklukách: Zdeněk Susa, 2010. s. 16.

²⁶⁷ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 750, karton č. N221. Okresní velitelství NB: Hromadné vysídlení do Německa – určení osob do transportu. Zpráva Ministerstvu vnitra ze dne 13. 3. 1950.

²⁶⁸ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 750, karton č. N221. Ministerstvo vnitra: Zpráva ONV Sušice o určení osob do transportu ze dne 20. 3. 1950.

²⁶⁹ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 750, karton č. N221. Oběžník Ministerstva vnitra s pokyny o dodatečném odsunu Němců ze dne 29. 8. 1949.

²⁷⁰ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 750, karton č. N221. František Pöna – žádost o uvolnění z pracovního poměru ze dne 17. 4. 1950.

zařazen do odsunu. Nutno podotknout, že i v této době bylo veškeré vystěhování německých obyvatel velmi organizované a téměř nedocházelo k udělování souhlasu s individuálním odchodem. Z toho důvodu museli i manželé Pönovi vyčkat až do srpna 1950 na řádný transport.²⁷¹ Závěrečná fáze odsunu sloučila dříve rozdělené rodiny a snad tak napravila některá pochybení, kterých se úřady dříve dopustily.

3.7 Dosídlování šumavského pohraničí

Ačkoli odsun Němců byl Čechy přijat převážně s nadšením (což bylo často posilováno výroky politiků a především tiskem), nelze přehlížet problémy, které tato akce přinesla. Již v roce 1946 se objevovala volání o pomoc při osídlování opuštěných usedlostí. Ukázalo se, že mnoho obdělávaných polí neměl po odchodu Němců kdo sklídit. Z toho důvodu měla být řada polí proměněna v pastviny.²⁷² Podmínky šumavské horské krajiny nebyly příliš atraktivní pro nový život. Především výše položené oblasti Šumavy od Modravy, Srní, Prášily a Keply až po Zhůří představovaly problém. Důležitým faktorem byla také převaha zemědělských a lesnických prací nad průmyslem (často navíc úzce specializovaným), což byla oproti průmyslovému severu další nevýhoda.

Vnitřní osídlení měl primárně na starost Osídlovací úřad v Praze založený na základě dekretu prezidenta republiky ze dne 17. července 1945. Na regionální úrovni pak byly zřizovány oblastní osídlovací úřadovny. Sušický okres spravovala v této věci úřadovna v Českých Budějovicích. V rámci ONV Sušice vznikla také Komise pro osídlování a zajišťování německého majetku. Osídlovací proces se odehrával v průběhu několika let prakticky již od konce války. V první vlně šlo především o návrat českého obyvatelstva, které muselo po roce 1938 svůj domov opustit. Tato fáze osídlení byla živelná a mnohdy i nestálá. Výjimkou nebyli ani lidé, kteří se přišli do pohraničí přiživit a rabovat bez úmyslu zde zůstat natrvalo.²⁷³

V oblasti Hartmanicka a Kašperskohorska se v první řadě obsazovaly pozice státních zaměstnanců poté, co byly odebrány Němcům. Následně se zajišťoval chod ostatních služeb pro obyvatelstvo, jakými byly obchody, řemesla a jiné živnosti. Vzhledem k tomu, že obsazení těchto pozic probíhalo ještě před řádným odsunem Němců, narazilo se brzy na nedostatek bytů

---

²⁷¹ SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 750, karton č. N221. ONV Sušice: Rozhodnutí o zařazení do odsunu Františka Pöna a jeho ženy ze dne 15. 7. 1950.

²⁷² *Svobodné slovo: list Československé strany socialistické, Pražské vydání*. Praha: Československá strana socialistická, 03. 8.1946, r. 2, s. 3.

²⁷³ PETRÁŠ, Jiří. Šumava od roku 1938 do roku 1945. In: *Šumava: příroda, historie, život*. Praha: Baset, 2003. s. 387-396. s. 395.

v oblasti. Od konce války do počátku roku 1946 přišlo na Hartmanicko a Kašperskohorsko okolo 2000 osob. Bytová tíseň byla postupně řešena systematickým odsunem německých usedlíků a přidělováním opuštěných obydlí novým příchozím.

Jak již bylo zmíněno, největší riziko úbytku pracovníků hrozilo v oblasti lesního hospodářství. Dočasně velmi napomohlo, že byli z odsunu vyňati specialisté, kteří byli ve své činnosti těžce nahraditelní. Vzhledem k odbornosti práce v podmínkách šumavských lesů byli mezi specialisty zařazeni i někteří lesní dělníci (šlo např. o sánkaře). Největší naději na osídlení opuštěných oblastí představovali reemigranti, kteří se na Šumavu vraceli s širokým příbuzenstvem. Celou osídlovací akci mapují seznamy těchto osob, které vedla SNB. Díky soupisům lze poznat stav osídlení, demografickou strukturu tehdejšího pohraničí i sociální postavení rodin.²⁷⁴ Nový živel v okrese představovali především rumunští Slováci a volyňští Češi. V pohraničí tak vznikly ojedinělé změny v národnostní struktuře, které skýtaly předpoklady pro rozvoj regionu a vznik nových tradic a zvyků.²⁷⁵

---

²⁷⁴ HOLÁ, Věra. Osídlení šumavského pohraničí na Sušicku 1945-1948. In: *Minulostí západočeského kraje XVII*, Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1981, s. 29-30.

²⁷⁵ PETRÁŠ, Jirí. Šumava od roku 1938 do roku 1945. In: *Šumava: příroda, historie, život*. Praha: Baset, 2003. s. 387-396. s. 396.

Závěr

Cílem diplomové práce bylo zachycení procesu vysídlení německých obyvatel z bývalého okresu Sušice. Protože se jedná o obsáhlé téma, je první část práce věnována nastínění problematiky v celonárodním kontextu a druhá situaci na Sušicku v posledních letech války. Teprve ve třetí kapitole se podrobněji rozebírá průběh odsunu a jeho specifika s ohledem na sušický okres. Závěrečná část studie je věnována tzv. dodatečnému odsunu a v základních rysech též dosídlení šumavského pohraničí.

Studie vychází primárně z archivních pramenů ze Státního okresního archivu Klatovy. Zde se nachází bohatá dokumentace veškerých úředních záznamů, seznamů, výnosů ministerstev, oběžníků, ale také dopisů jednotlivých osob. Každé etapě odsunu je věnována samostatná složka, kde lze mimo jiné najít seznamy všech odsunovaných osob a základní informace o nich. Z těchto seznamů lze snadno zjistit, ze kterých oblastí bylo vystěhováno nejvíce lidí. Jednalo se především o větší obce šumavského pohraničí, jako jsou Kašperské Hory, Srní, Prášily, Rejštejn a Stodůlky, které v důsledku vysídlení většiny zdejších usedlíků zcela zanikly.

Pro shromažďování osob určených k odsunu ze sušického okresu bylo zřízeno sběrné středisko v Dlouhé Vsi. Sem byli dopravováni Němci z celého okresu, kteří byli následně hromadně odsunuti v počtu třiceti osob na jeden vagon. Většina Němců odsunutých ze šumavské oblasti nacházela nové útočiště v Bavorsku, tedy hned za hranicemi v americkém okupačním pásmu. Zásadními předpisy pro organizaci odsunu po všech stránkách byly výnosy Ministerstva vnitra, především *Směrnice k provádění soustavného odsunu (transferu) Němců z území Československé republiky*. Na místní úrovni vydával pokyny Okresní národní výbor Sušice, který měl celou akci v této oblasti na starost. Důraz byl kladen na to, aby odsun proběhl humánním způsobem, s čímž souvisely i přísné předpisy o zařazování osob. Němci byli předem rozřazeni do několika kategorií a odsunováni postupně podle míry potenciálního nebezpečí a také podle toho, jak moc byli pro republiku potřební. Výjimky se týkaly zpravidla odborných pracovníků a různých dělníků, na jejichž pozice by se těžko sháněla náhrada. V případě Šumavy šlo především o lesní pracovníky, jejichž činnost probíhala ve velmi těžkých podmínkách.

Po prvních dvou transportech vyšlo najevo několik nedostatků plynoucích z nepochopení vydaných směrnic nebo z nedbalosti. Největší hrozbou pro československé úřady byla možnost nepřijetí transportu ze strany Američanů a jeho navrácení zpět. Americké úřady opakovaně zdůrazňovaly, aby za žádných okolností nedocházelo k rozdělování rodin odsunem, pokud se jejich člen (členové) nachází v jiné části republiky a nemůže být odsunut se zbytkem rodiny.

Je tedy jasné, že odsun byl do určité míry limitován požadavky druhé strany, která mohla některé osoby (případně i celé vlaky) odmítnout a odeslat zpět. Poté, co se doladily nedostatky, se z dalších transportů stala víceméně rutinní záležitost, tempo odsunu se zrychlilo a počet odsunovaných se ustálil na 1200 osob. V období od dubna do října roku 1946 bylo z okresu Sušice odesláno dvanáct transportů s Němci. V následujících letech probíhal ještě dodatečný odsun, během kterého okres opustilo dalších několik desítek osob. Jednalo se však spíše o Němce, kteří se zařadili do odsunu dobrovolně. Nejčastěji se tak rozhodli proto, že se větší část jejich rodiny již nacházela v Německu a oni zůstali ve svém dosavadním bydlišti sami.

Přirozeným důsledkem odsunu byl úbytek kvalifikovaných pracovníků a dělníků vykonávajících práci v těžkých podmínkách. S tím souviselo také kompletní vyprázdnění mnoha vesnic, které postupem času zcela zanikly. Podobný osud jako již zmíněné Stodůlky zastihl mnoho dalších šumavských obcí a osad včetně významných sklářských center. Stejně jako v jiných částech pohraničí, i zde probíhaly osídlovací akce, které měly za cíl zajistit chod úřadů a služeb. Osídlení šumavských oblastí bylo značně složitější, a to především z důvodu nedostatku pracovních možností v průmyslovém sektoru. Svou roli jistě také hrály složité podmínky horské krajiny. Mnoho osídlenců, kteří sem byli přiřazeni, se po čase vrátili zpět do vnitrozemí. Důležitou roli v procesu osídlení sehrála reemigrace krajanů, kteří se po válce navraceli do svých domovů.

Ani nadcházející éra komunismu a s ní spojené hospodářské změny neměly pro oblast příznivé dopady. Zavedení státních statků a vznik vojenského újezdu Dobrá Voda v roce 1952 způsobil, že se mnoho obyvatel raději přemístilo do nižších a životu příznivějších oblastí. Vlivem odsunu a následného osídlení zaznamenalo (nejen) šumavské pohraničí změny národnostní struktury. V těch částech Šumavy, které zůstaly prázdné, zanechalo poválečné období nerasmazatelný otisk.

Tato práce si primárně kladla za cíl rozšířit znalosti o poválečných dějinách Sušicka a zmapovat etnickou proměnu této oblasti. Může tak být mimo jiné zdrojem informací pro učitele dějepisu a občanské výchovy, kteří se rozhodnou ve svých hodinách věnovat regionálním dějinám. Zajímavé pro výuku mohou být osobní příběhy lidí, které odsun postihl, či jejich blízkých.

Seznam používaných zkratek

ČSR – Československá republika

DSAP - Německá sociálně demokratická strana dělnická v ČSR

MNV – Místní národní výbor

MSK – Místní správní komise

ONV – Okresní národní výbor

SNB – Sbor národní bezpečnosti

SOKA – Státní okresní archiv

UNRRA - Správa Spojených národů pro pomoc a obnovu (United Nations Relief and Rehabilitation Administration)

Seznam použitých informačních zdrojů

Archivní prameny

SOkA Klatovy, MNV Hartmanice. *Kronika obce Hartmanice 1945-1953*, č.fondu 60, bez signatury.

SOkA Klatovy, MěstNV Sušice. *Kronika města Sušice 1935-1943*, č. fondu 564, sign. OK235

SOkA Klatovy, MěstNV Sušice. *Kronika města Sušice 1943-1947*, č. fondu 564, sign. OK234

SOkA Klatovy, AM Klatovy. *Kronika města Klatovy 1905-1956*. Inv. č. 1147, sign. OK61

SOkA Klatovy, MěstNV Kašperské Hory. *Kronika Kašperských Hor 1945-1971*. č. fondu 96, sign. OK 275.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 1. Zpráva o činnosti osídlovací komise z 3. 9. 1945.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 1. Zpráva o činnosti referátu pro zajištění německého majetku z 5. 9. 1945

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 1. Zpráva o činnosti referátu živnosti a obchodu v obvodu Okresního národního výboru v Sušici.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Oběžník Zemského národního výboru v Praze č. Pol.N.-1459/1-945 ze dne 17. 11. 1945.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Oběžník Zemského národního výboru v Praze č. KNS-955/4-1945 ze dne 8. 11. 1945.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Zpráva ONV v Sušici ve věci zřízení kanceláře pro dobrovolné vystěhování antifašistů z politického okresu Sušice se sídlem na Kašperských Horách a v Hartmanicích ze dne 9. 2. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Výnos Ministerstva vnitra č. B-300/3140-46 ze dne 30. 4. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Výnos Ministerstva vnitra č. B-300/10690-Ref.B. ze dne 10. 9. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Žádost pro zřízení kanceláře pro dobrovolné vystěhování antifašistů ze dne 22. 1. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N48. Výnos Ministerstva vnitra č. B-300/4326-46 ze dne 5. 6. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Výnos Ministerstva vnitra č. 300/378/46 ze dne 21. 1. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Výnos Ministerstva vnitra č. B-300/3961-46-Ref.B ze dne 11. 6. 1946. s. 3.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton N47. Výnos ministerstva vnitra č. j. B 300/1990, Směrnice k provádění soustavného odsunu (transferu) Němců z území Československé republiky.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N48. Žádost ONV Sušice o vynětí z odsunu nejnutnějších specialistů – sánkařů ze dne 13. 6. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N48. Výnos Ministerstva vnitra č. B-300/4776-46 ze dne 24. 6. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Žádost o ponechání pracovních sil ze dne 24. 9. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Vyrozumění Okresního národního výboru Sušice ze dne 24. 9. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Prosba za zprávu o dobrovolný odchod do Německa ze dne 27. 8. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Odklad odsunu řádových sester německé národnosti pracujících v nemocnicích apod. ústavech ze dne 12. 7. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N46. Výnos Ministerstva vnitra č. B-300/8223/47 ze dne 18. 4. 1947.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N46. Žádost Karla Fischera Okresnímu národnímu výboru Sušice ze dne 8. 4. 1947.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N46. Žádost Tekly Černé o vynětí z opatření proti Němcům ze dne 10. 2. 1947.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N46. Vyjádření Josefa Voráče ze dne 26.3. 1947

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N46. Vyjádření Karla Trenka ze dne 26. 3. 1947.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N46. Žádost Bedřicha Černého o vynětí z opatření proti Němcům ze dne 10. 2. 1947.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N46. Vyjádření Václava Stříbrného ze dne 26. 3. 1947.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N46. Výnos Ministerstva vnitra č. B-300/11228-47 ze dne 13. 5. 1947.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N46. Žádost o vynětí z odsunu manželů Fráňových ze dne 26. 2. 1947.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N46. Výnos Ministerstva vnitra č. B-300/4157/1947.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Oběžník Ministerstva ochrany práce a sociální péče č. 126 ze dne 2. 5. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Výnos Ministerstva vnitra č. B 300/378/46 ze dne 21. 1. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N48. Výnos Ministerstva vnitra č. B 300/3885-46 ze dne 28. 5. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Výnos Ministerstva vnitra č. B-300/5757-46 ze dne 11. 7. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N48. Žádost o ponechání pracovních sil ze dne 10. 7. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Výnos Ministerstva vnitra č. B-300/951/45 ze dne 18. 10. 1945.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Prosba o transfer do Rakouska ze dne 16. 11. 1945.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Vyrozumění Okresního národního výboru ze dne 15. 10. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N46. Výnos Ministerstva vnitra č. B-300/465-46 ze dne 26. 1. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Výnos Ministerstva vnitra č. B-300/2852-46-vl. ze dne 15. 4. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Jmenný seznam osob německé národnosti zařazených do akce „dobrovolné vystěhování“ ze dne 8. 2. 1947.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Žádost Marie Oppitzové ze dne 2. 10. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Stanovisko ONV Sušice k žádosti Marie Oppitzové ze dne 16. 10. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Výnos Ministerstva vnitra č. B-300/2852-46-vl.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Žádost ONV Sušice č. j. 20.727/46 ze dne 22. 8. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Vyjádření Oblastní osídlovací úřadovny v Č. Budějovicích č. 1/823 ze dne 21. 9. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Zpráva pro ONV Sušice o Evidenci osob německé národnosti ze dne 30. 1. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Seznam osob určených k odsunu v první etapě ze dne 3. 4. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Provedení přisunu z obcí do sběrného střediska, pokyny pro Místní národní výbor ze dne 11. 4. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. ONV Sušice: Změny a doplnění některých opatření určitých opatření ze dne 25. 4. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. ONV Sušice: Dodatek k oběžníku z 25. 4. 1946 ze dne 10. 5. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. Odsun Němců a zajištění majetku odsunutých, zpráva ze dne 23. 5. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N51. Protokol o 1. transportu ze dne 21. 4. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N51. Seznam osob odsunutých v 1. transportu ze dne 22. 4. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N51. ONV Sušice: Zpráva Oblastní osídlovací úřadovně v Českých Budějovicích o 2. transportu ze dne 8. 5. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N47. Správa tábora Dlouhé vsi: 2. transport – seznam žen bez manžela ze dne 27. 4. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N51. ONV Sušice: Zpráva Oblastní osídlovací úřadovně v Českých Budějovicích o 2. transportu ze dne 8. 5. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47. ONV Sušice: Dodatek k oběžníku z 25. 4. 1946 ze dne 10. 5. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N52. Protokol o předání transportu č. 34073 ze dne 21. 5. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N51. Protokol o předání transportu č. 44026 ze dne 5. 6. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N51. Protokol o předání transportu č. 44032 ze dne 13. 6. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N53. Správa tábora Dlouhá Ves: Zpráva o počtu osob odsunutých 6. transportem ze dne 23. 6. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N53. Správa tábora Dlouhá Ves: Počet osob v táboře po 6. transportu, zpráva pro ONV Sušice ze dne 23. 6. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N53. Správa tábora Dlouhá Ves: Zpráva o počtu osob odsunutých 8. transportem ze dne 12. 7. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N54. Protokol o předání transportu č. 44050 ze dne 13. 7. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N54. Protokol o předání transportu č. 44069 ze dne 29. 8. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N55. Protokol o předání transportu č. 34255 ze dne 11. 9. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N55. Protokol o předání transportu č. 44085 ze dne 9. 10. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N55. Oblastní osídlovací úřadovna v Č.Budějovicích: Zpráva o kombinovaném transportu ze dne 17. 10. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N55. Správa tábora Dlouhá Ves: Zpráva o počtu osob odsunutých 13. transportem ze dne 16. 11. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N55. Oblastní osídlovací úřadovna v Č.Budějovicích: zpráva o kombinovaném transportu ze dne 12. 11. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N53. Správa tábora Dlouhá Ves: Zpráva o počtu odsunutých osob 14. transportem ze dne 30. ledna 1947.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N55. Výnos Ministerstva vnitra B-300/2514-46 ze dne 8. 4. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N55. Oblastní osídlovací úřadovna v Č.Budějovicích: Zpráva o likvidaci středisek ze dne 23. 10. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N55. Oblastní osídlovací úřadovna v Č. Budějovicích: Příprava odsunu osob slepých a duševně méněcenných, oběžník ze dne 12. 4. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N55. MNV Kašperské Hory: Žádost o odsun nemocných ze dne 21. 6. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N55. ONV Sušice: Žádost o odsun nemocných zvláštním transportem ze dne 20. 8. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N55. Zpráva Ministerstva zdravotnictví ze dne 23. 8. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N55. Epidemická ústředna pro odsun: Zpráva ze dne 15. 10. 1946.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 750, karton č. N221. Okresní velitelství NB: Hromadné vysídlení do Německa – určení osob do transportu. Zpráva Ministerstvu vnitra ze dne 13. 3. 1950.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 750, karton č. N221. Ministerstvo vnitra: Zpráva ONV Sušice o určení osob do transportu ze dne 20. 3. 1950.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 750, karton č. N221. Oběžník Ministerstva vnitra s pokyny o dodatečném odsunu Němců ze dne 29. 8. 1949.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 750, karton č. N221. František Pöna – žádost o uvolnění z pracovního poměru ze dne 17. 4. 1950.

SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 750, karton č. N221. ONV Sušice: Rozhodnutí o zařazení do odsunu Františka Pöna a jeho ženy ze dne 15. 7. 1950.

Literatura

- ARBURG, Adrian von a STANĚK, Tomáš. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů, Díl I: Češi a Němci do roku 1945*. Ve Středoklukách: Zdeněk Susa, 2010.
- BENEŠ, Edvard, [K vydání připravila]: Olivová, Věra. *Odsun Němců: výbor z pamětí a projevů doplněný edičními přílohami*. Praha: Společnost Edvarda Beneše, 2000, c1995.
- BENEŠ, Zdeněk. *Rozumět dějinám: vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848-1948*. Praha: Gallery, 2002.
- BRANDES, Detlef a DVOŘÁČEK, Petr. *Cesta k vyhnání 1938-1945: plány a rozhodnutí o "transferu" Němců z Československa a z Polska*. Praha: Prostor, 2002.
- BRÜGEL, Johann Wolfgang, DVOŘÁČEK, Petr, PREČAN, Vilém a KURAL, Václav. *Češi a Němci 1918-1938*. Praha: Academia, 2006.
- GABRIEL, Ambrož. *Královské město Sušice a jeho okolí, aneb, Popis všech v okresu Sušickém ležících měst, městeček, vesnic, kostelů, hradů a tvrzí, všech zemských panství a statků*. Praha: J. A. Gabriel, 1868.
- HALLA, Václav. *Sušicko za okupace 1939-1945*. Sušice: Spořitelna města Sušice, 1947.
- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, JANÁK, Jan a DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007
- HORPENIAK, Vladimír. *Šumava očima Vladimíra Horpeniaka*. Plzeň: Starý most, 2014.
- CHURAŇ, Milan. *Postupim a Československo: mýtus a skutečnost*. Praha: Libri, 2001.
- JUDSON, Pieter M. *Guardians of the nation: activists on the language frontiers of imperial Austria*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 2006.
- KAPLAN, Karel. *Pravda o Československu 1945-1948*. Praha: Panorama, 1990.
- KOCOUREK, Ludomír. *Správa v českých zemích a v Československu v letech 1848-2005: historický přehled*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007.
- Košický vládní program: program nové čs. vlády Národní fronty Čechů a Slováků. Praha: Svoboda, 1984.
- KUKLÍK, Jan. *Londýnský exil a obnova československého státu 1938-1945: právní a politické aspekty obnovy Československa z hlediska prozatímního státního zřízení ČSR v emigraci*. Praha: Karolinum, 1998.
- KURAL, Václav a RADVANOVSÝ, Zdeněk. *"Sudety" pod hákovým křížem*. Ústí nad Labem: Albis international, 2002.

- LHOTÁK, Jan, PACHNER, Jaroslav a RAZÍM, Vladislav. *Památky města Sušice*. Sušice: Město Sušice, 2012.
- LHOTÁK, Jan. *Sušice, Historický atlas měst České republiky*, svazek č. 27, Praha: Historický ústav Akademie věd České republiky, 2015.
- MATYÁŠOVÁ, Jitka. *Josef Ambrož Gabriel (Zakladatel české regionální historiografie na Sušicku)*. Praha, 2006. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Pedagogická fakulta.
- NIKRMAJER, Leoš. Šumava od poloviny 18. století do roku 1938. In: *Šumava: příroda, historie, život*. Praha: Baset, 2003. s. 379-386.
- OPOČENSKÝ, Jan. *Zrození našeho státu*. Praha: St. nakl., 1928.
- PACNER, Karel. *Osudové okamžiky Československa*. Praha: Themis, 1997.
- PEROUTKA, Ferdinand. *Budování státu, I: 1918-1919*. Praha: Lidové noviny, 1991.
- PETRÁŠ, Jiří. Šumava od roku 1938 do roku 1945. In: *Šumava: příroda, historie, život*. Praha: Baset, 2003. s. 387-396.
- REBSTÖCK, Radovan. *Sušice 1938-1945: okupace a osvobození*. Sušice: Radovan Rebstöck, 2005.
- SCHOLL-SCHNEIDER, Sarah, SCHNEIDER, Miroslav a SPURNÝ, Matěj. *Sudetské příběhy: vyhnanci, starousedlíci, osídlenci*. Augsburg: Antikomplex, 2010.
- STANĚK, Tomáš. *Odsun Němců z Československa 1945-1947*. Praha: Academia, 1991.
- STANĚK, Tomáš. *Perzekuce 1945: perzekuce tzv. státně nespolehlivého obyvatelstva v českých zemích (mimo tábory a věznice) v květnu - srpnu 1945*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1996.
- STANĚK, Tomáš. *Předpoklady, průběh a důsledky vysídlení Němců z Československa: (1918-1948)*. Ostrava: Amosium servis, 1992.
- STANĚK, Tomáš a Slezský ústav. *Tábory v českých zemích 1945-1948*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1996.
- VAŠKO, Václav. *Neumlčená: kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce*. Svazek 1, Praha: Zvon. 1990.
- VERNER, Vladimír. *Státní občanství a domovské právo republiky Československé*. Praha: Právnické vydavatelství JUDr. Václav Tomsa, 1947.

Periodika

JANOŮŠKOVEC, Jiří. Majitelé hradu Kašperku, In: *Vlastivědný sborník muzea Šumavy V*. Sušice: Muzeum Šumavy, 2001. s. 3 – 11.

HOLÁ, Věra. Osídlení šumavského pohraničí na Sušicku 1945-1948. In: *Minulostí západočeského kraje XVII*, Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1981, s. 27-36.

KUKÁNOVÁ, Zlataše. „Rád bych byl sloužil déle“ K odsunu německého katolického kléru z českých zemí. In: *SECURITAS IMPERII* 32. 1/2018.

Střední Evropa: revue pro středoevropskou kulturu a politiku. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku (I.S.E.), 1990, sv. 17.

Svobodné slovo: list Československé strany socialistické, Pražské vydání. Praha: Československá strana socialistická, 3. 8. 1946, r. 2.

Svobodný směr: deník Československé strany národně socialistické. Plzeň: Akční výbor Čs. strany národně socialistické, 21. 2. 1946, r. 2, sv. 44.

Šumavský hraničář: orgán osidlovacích komisí v šumavském pohraničí. Vimperk: Osidlovací komise v pohraničí, 1. 11. 1946, r. 2, č. 37.

Seznam příloh

Příloha 1 – Mapa znázorňující podíl českých a německých obyvatel v roce 1880. VONDRÁČEK, Karel. *50 let Národní Jednoty Pošumavské: 1884-1934*. Praha: Národní Jednota Pošumavská, 1934, [i.e. 1935]. s. 58.

Příloha 2 - Mapa politického okresu Sušice v letech 1938 – 1945. HALLA, Václav. *Sušicko za okupace 1939-1945*. Sušice: Spořitelna města Sušice, 1947.

Příloha 3 - Členové revolučního národního výboru se vracejí z hotelu Svatobor na sušickou radnici po úspěšném jednání s Němci o převzetí moci. HALLA, Václav. *Sušicko za okupace 1939-1945*. Sušice: Spořitelna města Sušice, 1947.

Příloha 4 - Američané přijíždějí do Sušice 6. května 1945. HALLA, Václav. *Sušicko za okupace 1939-1945*. Sušice: Spořitelna města Sušice, 1947.

Příloha č. 5 - Zajatí SSmani na dvorku sušické radnice. HALLA, Václav. *Sušicko za okupace 1939-1945*. Sušice: Spořitelna města Sušice, 1947.

Příloha 6 - Příloha č. 6: Osvědčení o národní spolehlivosti. SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N46.

Příloha 7 - Povolení k odchodu. SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N46.

Příloha 8 - Převážní lístek pro odsunované. SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47.

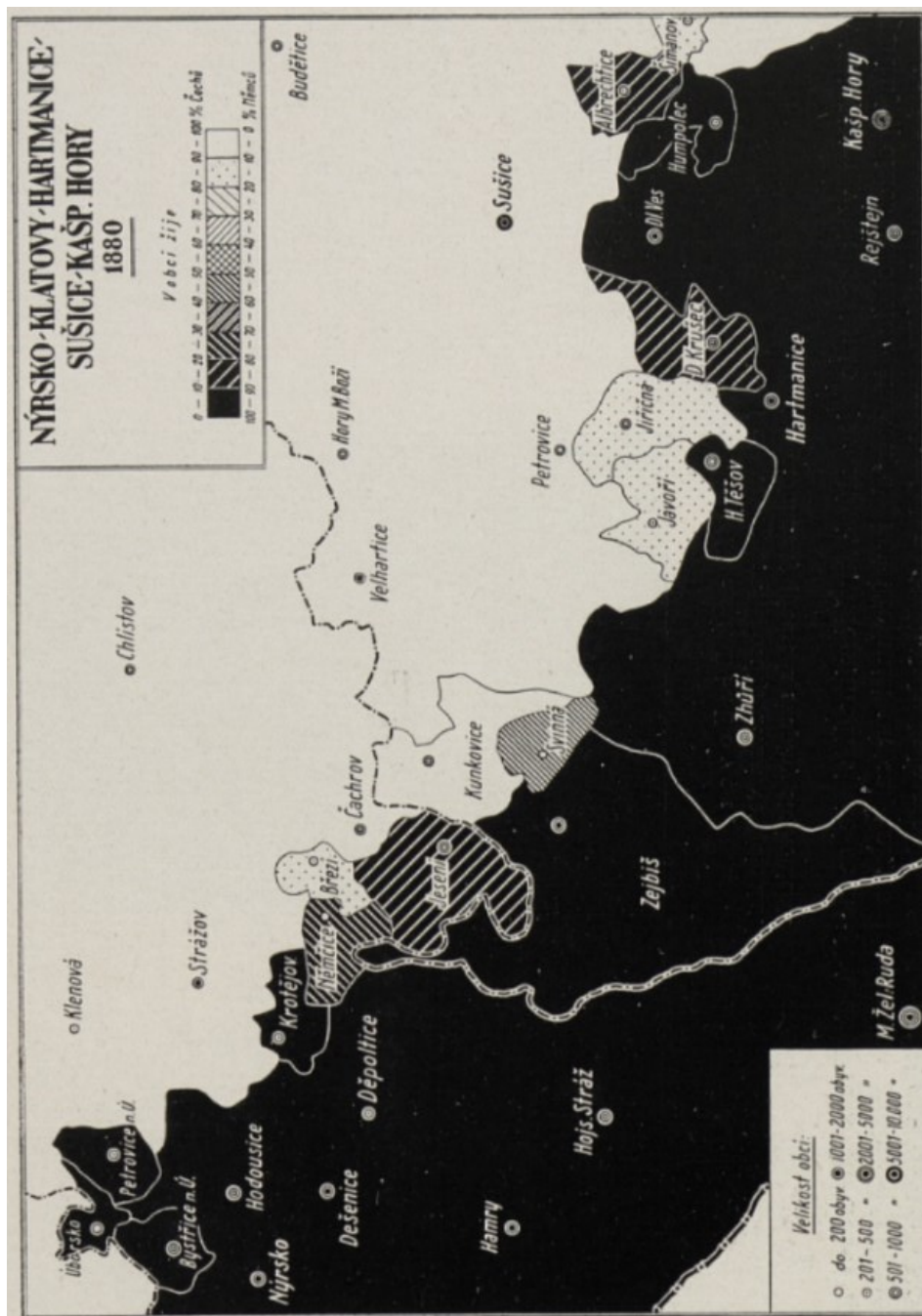
Příloha 9 - Upozornění o zajištění bytů. SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47.

Příloha 10 - Vyhláška o prozatímním zajištění majetku zanechaného odsunutými Němci. ONV Sušice. Inv. č. 451, karton č. N47.

Příloha 11 – Protokol o předání transportu č. 44026. SOkA Klatovy. ONV Sušice. Inv. č. 452, karton č. N52.

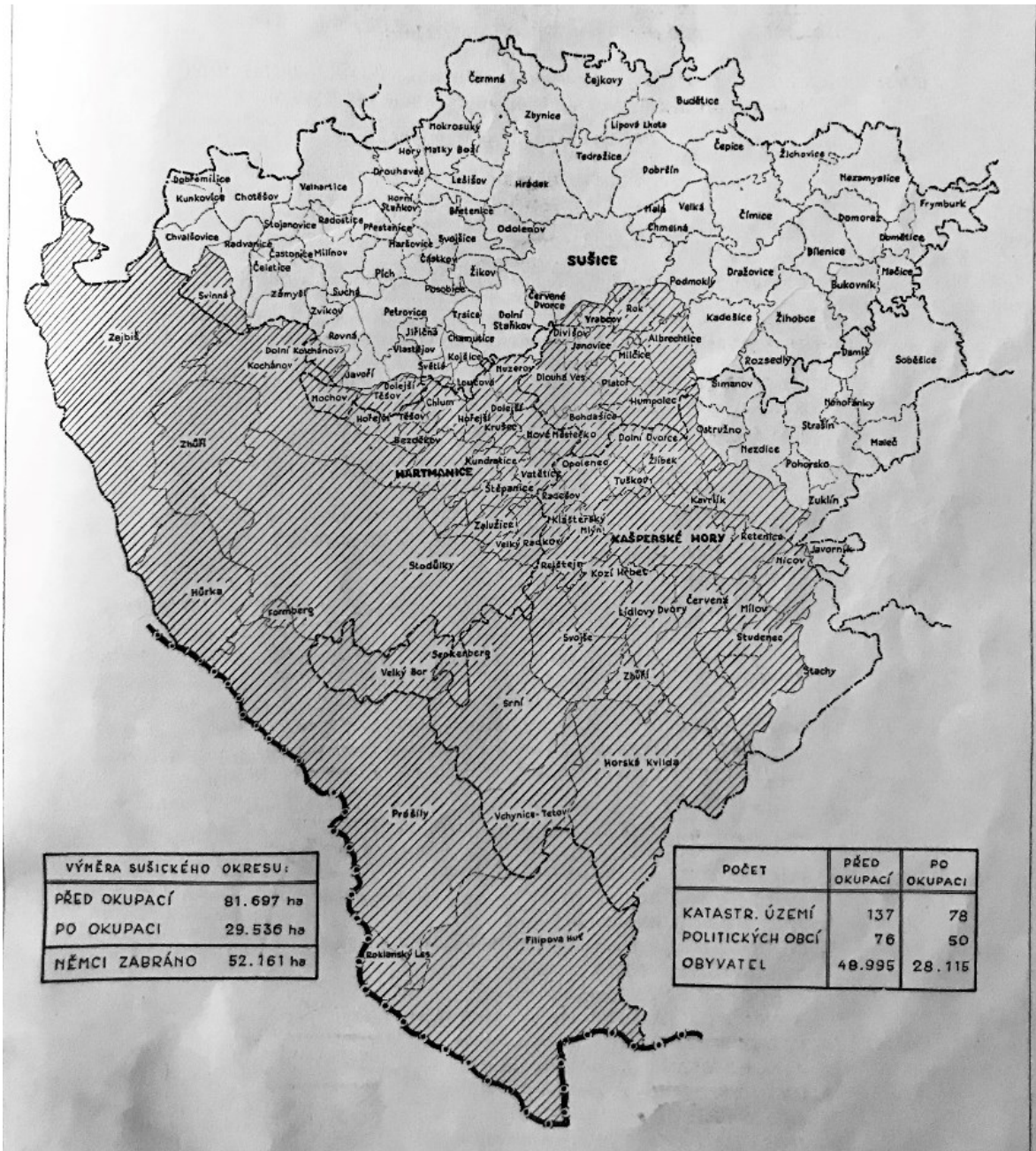
Přílohy

Příloha 1 - Mapa znázorňující podíl českých a německých obyvatel na Sušicku v roce 1880

Príloha 2 - Mapa politického okresu Sušice v letech 1938 – 1945

Příloha 3 - Členové revolučního národního výboru se vracejí z hotelu Svatobor na sušickou radnici po úspěšném jednání s Němci o převzetí moci

Příloha 4 - Američané přijíždějí do Sušice 6. května 1945

Příloha 5 - Zajatí SSmani na dvorku sušické radnice

Příloha 6 - Osvědčení o národní spolehlivosti

Místní Národní výbor Praha XVI.

Osvědčení o národní spolehlivosti.

Pan-t. sl. Hana Lauermannová č.leg.650
nar. 22. 4. 1903 v Sušice
příslušný-á do Praha bytem v Smíchov 986
Lázkova 17 jest podle výsledku šetření zdejšího
Národního výboru po stránce národnostní spolehlivý-á, neboť dosud nedošly žádné stížnosti.
Toto potvrzení je prozatímní.
V Praze XVI, dne 27. 8. 1945.
Přijal dne.....
Předseda: Kovář

Toto osvědčení platí nadále,
V Praze XVI. 7. 8. 1946
Předseda: Kovář

PRO PRAHU XVI.
OBVODNÍ ÚŘAD
MÍSTNÍ NÁRODNÍ VÝBOR
pro Prahu XVI.
257

Příloha 7 - Povolení k emigraci

OKRESNÍ NÁRODNÍ VÝBOR V
 ОКРЕСНЫЙ НАРОДНЫЙ ВЫБОР В Sušici.
 DISTRICT NATIONAL COMMITTEE AT

C. No. 85 / 46. V B In Sušici dne 28./11. 1946
 the

**POVOLENÍ.
 РАЗРЕШЕНИЕ. — MOVEMENT AUTHORITY.**

Okresní národní výbor v Sušici povoluje
 Okresный народный выбор в Sušici разрешает
 District National Committee at Sušici gives hereby authority to

Německému státnímu příslušníku Otto Brunnovi
 Germany subject

narozenému dne 7. 2. 1910 v Kuněvart, okr. Prachatice
 рожденному дня 7. 2. 1910 в Kuněvart, okr. Prachatice
 born on

bytem v Hartmanice č. 84., okr. Sušice
 проживающему в Hartmanice č. 84., okr. Sušice
 residing in

cestu z Hartmanic, okr. Sušice do Cham /Bavorsko/
 проезд из Hartmanic, okr. Sušice до Cham /Bavorsko/
 to travel from to

v době od 28./ 11. 1946 do 10./ 12. 1946
 сроком от 28./ 11. 1946 до 10./ 12. 1946
 in the time from to

Účel cesty: Existence
 С целью: Existence
 Reason for movement:

Žádá se, aby kontrolní orgány usnadnily majiteli tohoto povolení cestu.
 Při překročení hranic prokáže se majitel tohoto povolení současně fotografií opatřenou legitimací č. ∅, vydanou dne ∅.

Просим, чтобы контрольные органы не отказали в любезности по возможности облегчить пред'явителю сего совершение выше приведенной поездки.

При переходе границы выше именованный пред'явит одновременно настоящим документом свою легитимацию № ∅, выданную дня ∅.

The Controlling Organs are requested to facilitate to the holder of this document the described journey.

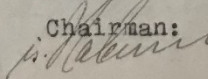
On passing the frontier the holder of this authority has to prove simultaneously his identity by producing his identitycard furnished with his photograph, and issued on

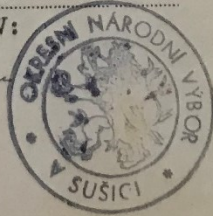
- ∅ -

Práze. — 2735-46

Předseda ONV:
 Chairman:

Příloha 8 - Převravní lístek pro odsunované

Převravní lístek pro odsunované.
Transportationcard for evacuees.
Transportzettel für Evakuanten.

Jméno a příjmení Name Namen	
Stáří Age Alter	
Pohlaví Sex Geschlecht	
Národnost Nationality Nationalität	
Trvalé bydliště Permanent residence ständige Adresse	
Zaměstnání Occupation Beruf	
Kam by si přál odejít? Desires to go to? Wünscht gehen nach?	

Státní tiskárna v Praze. — 6053-45.

Příloha 9 - Upozornění o zajištění bytů

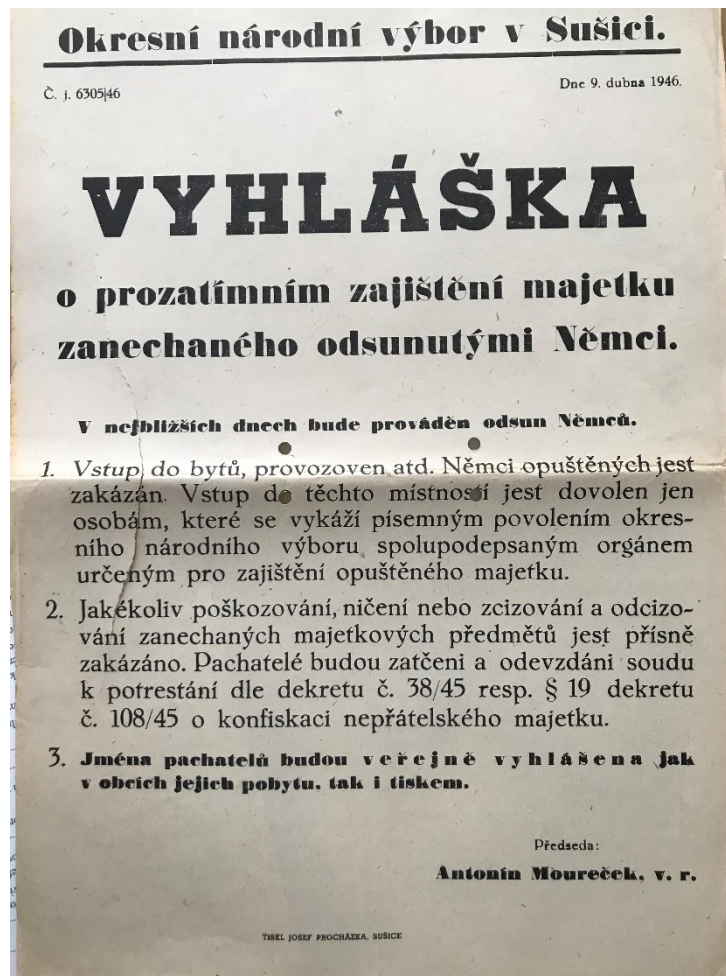
Upozornění.

Při odchodu z bytu na shromáždíště jste povinen uzamknouti všechny vchody do místností jež obýváte, jakož i případných místností provozních a přelépíte klíční otvory papírovou páskou tak, aby dveře nemohly býti otevřeny bez porušení pásky. Tuto pásku, kterou Vám současně vydáváme, opatříte svým podpisem.

Neuposlechnutí se trestá.

Okresní národní výbor v Sušici.

Příloha 10 - Vyhláška o prozatímním zajištění majetku zanechaného odsunutými Němci

Příloha 11 – Protokol o předání transportu

